

Incipit liber dāns modum legendi abbreviaturas in utroq; iure.

OVia p̄posterus est ordo prius hūana petere s̄fidia vt illis
deficiētibz dñi fauoris grā postuletur. vt de cō. di. j. c. oīs
xpianus. in fi. a in p̄ri. Apparatus Jo. an. li. vi. immo vix
bono paguntur exitu q̄ malo sūt inchoata p̄ncipio. vt. lxj.
di. ca. miramur. j. q. j. p̄ncipatus. a. c. cū paulus. Jo dñi o
p̄mitus implorato p̄sidio. cū iuris vtriusq; scia. tam legum q̄ canonum
p̄ciosissima non ammiculatiā. sed p̄ncipalē a sacratissima. immo dimitus
inspirata. sit maxie opotens p̄ncipibz. comitibz. baronibz. militibz. cete
risq; nobilibz. clericis atq; generosis p̄sōis iurisdictionū a iurū ipsorū
manutenētione hōitibz. statui. vt h̄? vtriusq; iuris. scz canonici a civilis no
ticiā aggredi volētibz tam in legēdo q̄ in studēdo facit brevis a plamiss
mus pateat accessus. in textibz. apparatibz. sūmis glos. re collectis. a oīs
bus abbreviaturis legū a canonū ad oipotētis dei laudē. a iuniorū scola
rium. sacerdotū. a iuris alūnorū instructōem. q̄ aliter fieri h̄z q̄ illorū in
formatio q̄s scolasticis doctrinis scolas forte regēdo sua laboriosior opor
teat q̄rere nutrimenta. **A**ttēto q̄ oīs p̄cessus artū a sciaz generatiuus
ordinē in se debet h̄re. a p̄pter vite hūane insufficiētiā breuitatē cōtinere
Talē vt seq̄tur breuissimū instruēdi modū obseruādū eē censeo peda
gogis nobiliū. **P**alua tñ emēdatōe melioratūm rōnabilr hunc cōcēdi
modū. **P**rehabitis ergo scolasticis disciplinis a puerilibz eruditōibz
in donato casualibz a tpalibz in alexādri ptibz ābabus declinatōibz cō
iugatoibz a cōstructionis ordine cū moralibz auctoribz **C**athone vel s̄ fa
cto a c. **N**on p̄ vite medietatē liberalibz artibus a ammiculatis artibz
insistēdo. vt sūt **G**rammatica. **L**oyca. **R**ethorica. **G**eometria. **A**rismetria
Musica. a **A**stronomia. **S**z h̄is cōpediose trāscursis p̄ncipalibz scien
tiis videlicet tramite phie suadeo citi? appropinq̄ri. a tandē iuri canonico
a theologie p̄actice finalr imorari. **N**ā vt ait b̄t̄s **J**ero. **I**lli in vanitate
sēsus a obscuritate mētis ābulant q̄ diebz a noctibz in dyaletica arte tor
quētur a c. vt in canone. nōne. di. xxxvij. vbi replēndūtur dyaletici a rez
naturas inq̄rentes. necnō versificatoēs. a eadē di. c. legim? vbi p̄ vanā
dyaleticorū garrulitatē a sophistica argumēta itelligit **H**orac? anephes
a ranas q̄bz egiptij sūt p̄cussi **P**rimo p̄mitto noīa librorū vtroq; iure tā
pōtifico q̄ impatorio. annectēdo cuilibet h̄orū diuisiōem in libros p̄tiales
Deinde s̄biungā modū allegādi in q̄libet libro cū exēploz positōe de ab
breuiaturis. vt introitus ad iura capescēda manifestet. quorū ignozia

a ij

paucos excusat iux regulā. Ignorātia facti nō iuris excusat. ut de regulis
iuris. c. ignorātia. li. vj. q. regula duos hz articulos principales. Prim⁹ q
ignorātia facti quilibet excusat. maxie dum ē ignorātia facti p babil. tūc
em in toto excusat ignorantes. ut in. l. error facti. C. de iur. a fac. ig. Qd em
p me nō stat mihi iputari nō debet. ut in. c. imputare. de re. iur. li. vj. **S**e
cūdi⁹ articulus ē. q ignorātia iuris neminē excusat. qz ius qlibet scire te
netur. a nemini licet ipni ignorare. ut in. l. regula. ff. de iur. a fac. ig. Debe
mus ergo sciam iuris oēs appetere. ne in stēptum dei nos incidere cōtin
gat. **N**ā stēptores canonū peccāt in spm scm. cuius istidū misu a grā ipi
sacri canones editi sūt. ut. xxv. q. j. violatores. a ca. nulli phas. **P**ro
q sciendū. q ius ē ars boni a eq. cuius merito qd nos sacerdotes appellat.
id est sua iura cui libet ministrātes. ff. de iur. a iur. l. j. **R**⁹. ij. Est at ius no
mē generale. Et lex ē spēs iuris. Et ius dī pceptū seu ordinatio pncipā
tis vel dñi circa sūditos. Et sic ius triplex distiguit. qz tal superior pnci
pās. aut ē deus. a tūc dī ius dīnum. aut ē natura. a dī ius natuāle prime
nū. aut est hō. tūc dī ius hūanū scz gētūz vel ciuile vel positū. Ius na
tūale est cōe omi nationi. eo q ubiqz instidū nature. nō aliq cōstitutōne
lētur. ut maris a femine dūctio. puerorū educatō. cōis oim possessio. qz
iure naturali oīa sūt cōia. id est cōicāda tpe nccitatis. Nemo em p pmi dī
cat qd cōe est. ut dī. xlviij. ca. sicut hi in medio. a illud ius eqssimū est. qz
eius pcepta in lege a in euāgelio cōtinētur. ut qd tibi vis fieri mihi fac.
qd nō tibi. noli. Sic potes in terris viuere iure poli. ut dī. j. in pnci. dī. l.
pōderet. alias pñderet. ij. q. vj. decreto. de ma. a obe. dilecti. ubi includit
Nō furtūz facies. Nō mechaberis. Nō occides. Nō suscipies vocē mēda
cij. **E**xo. xxj. Et. xxiiij. Deutro. v. c. **O**zee. vij. ca. cū multis similibus. Hoc
ius cepit ab exordio rōnalis creature. nec variatur tpe. sed est immuta
bile. plenūz a pfectū. dī. v. in pnci. a dī. viij. in pnci. Sed ius positū est
cōstitutio hominis. variabilis a impfecta. Et subdiuiditur in canonicū
a ciuile. Nam sicut ex duobus cōponitur homo. scz materia a forma. Sic
due sunt dignitates in ecclā militante. scz pontificalis autoritas. a impe
nalis potestas. ut de maio. a obe. ca. solite. ex qbus iura duplicia prodie
runt. Papa emz conditor canonū. a impator legum. ex quo iam patet cā
efficiens vtriusqz iuris. Sed cā materialis iuris positui. est leges a cano
nes. decreta seu decretales epistole. circa que oīa versatur ipm ius. Et cō
incidit cōiter cā materialis cū subiecto. **U**nde subiectū iuris canonicū
est Bonum ecclesiasticū fidelium directū decātionem singulorū negōciōz
cōtinens rerum ecclesiarū utilitatem cōseruans. Vel est homo catholicus

dirigibilis iure canonico in bonū humanū similiter et diuinū. Nam sicut
 scia supponitur scie. ita subiectū subiecto. et phie moral. cui scia iuris vtri
 usq; subordinat. Subiectū est bonū humanū. igitur. ac. **D**ic subie
 ctus iuris civilis est hō politicus constitutoibz legalibz dirigibilis simpliciter
 in bonum humanum ad reipublice vtilitatem seruandum. **C**ā finalis satis
 patet ex dñs. **N**ā finis iuris ē bonos et sciētes efficere. non metu soluz pe
 naru. vtz etiā exhortatōe p̄mior. **C**ā vero formalis duplex ē. scz forma
 tractandi. q̄ est modus agēdi vt diffinitiuus. diuisiuus. p̄ceptiuus. phibi
 tiuus. et exēploz positiuus. **E**t forma tractatus. q̄ consistit in diuisione libroz
 totaliuz in p̄tiales. et p̄tialium in titulos seu rubricas. et tituloz in capis
 tula. leges. parāgphos. vel r̄nsa. ac. vt infra dicetur. **V**n ius canonicū
 in q̄tuor libris p̄ncipalibz nobis est traditū. **P**rimus liber est Decretū
Secūdus Decretales. **T**ercius Sextus liber. **Q**uartus Clemen
 tine scz **C**onstitutōes. **P**ro quo sciendū. qd dīa est inter decretū. canonē.
 et decretalē epistolā. **H**ec dīa notat di. iij. **S**. porro. vbi dicit gradianus. **C**a
 nonū. Alij sūt decreta p̄ntificū. Alij statuta cōlioz. **N**ā canon p̄p̄e dī sta
 tutū in cōlio generali vel p̄uinciali factū auctoritate episcopoz. vt de cō
 ca. j. **D**ecretū vero est statutū qd papa de cōlio cardinaliū. ad nullū tñ
 cōsultatōem statuit. et in scriptis rediit. vt de rescrip. c. p̄nti. **H**ic autē de
 cretūz sumitur pro noīe libri in quo decreta sanctorū patrū descripta sūt.
Capitur etiā aliter decretūz. de re. ec. nō alie. ca. j. li. vj. in glo. magna in
 fine. vbi ponitur dīa inter decretū. auctoritate. et cōsensū vel collaudatōem
 iudicis. ac. **H**ec decretalē epistola dī. quā papa solus. vel de cōlio car
 dinaliū. ad cōsultatōem alicuius rescribit et r̄ndet. vt de rescrip. ca. j. et gl.
 in. **S**. oēs hęc spēs. di. iij. **E**tia inuenitur hoc decretale. vt. xxv. q. j. omnia
 decretalia. indifferēter tñ decreta. canones et decretales. ius canonicūz nū
 cupātur. vel canones. et vnum sepe pro reliquo sumitur. **V**ocatur etiam
 canonica institutō. Aliqñ cōgma. qz consistit i doctrina fidei xp̄iane. de cō
 di. v. c. fi. Aliqñ mādātū. qz consistit in doctrina de moribz. di. liij. deniqz.
 Aliqñ interdictū. qñ nulla pena adiūct. de cōse. di. iij. nō oportz. **E**t qñqz
 sanctio. qñ pena adiūct. xxvij. q. iij. **S**i q̄s vere. **H**ic etiam decretales in
 plurali nūero vtuntur p̄ libro in quo dīa capitula que etiā decretales di
 cuntur continētur. **V**enio nunc ad libros. **P**rimū igitur librū iu
 ris canonici qui decretū dicitur cōposuit magister **G**radianus. **N**on q̄dēz
 inueniendo. sed dicta sanctorū patrū in diuersis dispersa voluminibz in
 vnum volumē debite et ordinate colligendo. **E**t hoc circa **A**nnū dñi **M**ille
 simū **C**ētesimū **N**onagesimūterciū. **F**uit etiā ille **G**radianus vnus de tribz

fratribus cuius alter frater Petrus subardus librum sententiarum conscripsit.
et tertius Petrus comestoris vel madoratoris qui scolasticam historiam fecit.
Dividit autem hic liber primus Decretum in tres partes principales. Quarum
prima vocatur distinctio. quia ulterius subdividitur in partes centum et unam.
quoniam quilibet distinctio dicitur. **H**oc enim hec prima pars decreti distinctio centum et
una a quibus ipsa tota nomen est sortita. **I**ste autem distinctio ulterius subdivi-
ditur in canones vel capitula. quia canones interdum propter aliquorum ipsorum
plexitatem subdividi possunt in paragraphos. et paragraphi ipsi si longi fuerint in
versiculos. **S**ecunda pars decreti nominatur causa. Et continet in se xxxvi causas. in
quibus dividitur a quibus et nomen accepit. quia causa subdividitur ulterius in quodam
et hec quodam in canones vel capitula. quia ultra in paragraphos et versiculos sub-
dividi possunt. ut supra de distinctione canonum premissum est. **E**st tamen hic ad-
vertendum. quod causa xxxiii. habet questionum sex. quarum questionum tertia non divi-
ditur immediate in canones vel capitula. sed inibi interponitur tractatus
de penitentia. qui continet in se distinctiones. vii. in quas dividitur. **E**t hec
subdividitur in capitula vel canones et paragraphos. ut supra dicebatur. **E**t
interdum dividitur distinctio in paragraphos absque capitulis. **T**ercia et ul-
tima pars decreti nuncupatur de consecratione. et habet sub se quinquaginta distinctiones in
quibus dividitur. quarum quilibet in plures subdividitur canones vel capitula.
et quinquaginta in paragraphos. ut supra dictum est. **V**ersus. Decretum centum et dat di-
stinctiones et unam. Triginta causas et sex addit tibi mixtas. Distiguit septem
penitentia. consecra quinquaginta. **A**utorem quare tibi declaro gradianum. vel sic brevis
C. distiguit. i. causas dat decem tria cum sex. Penitet. v. versum vult consecrare re-
versum. **N**unc ponenda et notanda sunt exempla allegationum. et de prima parte
decreti nota. quod illa syllaba di vel dis. etiam sola littera d significat distinctionem.
et numerus immediate sequens denotat quotam distinctionis. **U**ltimo pon-
tur principium canonis vel capituli in quo autoritas vel allegatio continetur.
Exemplum accipe in prima parte decreti. ubi sic allegatur. viii. distinctione. quo
iure. **E**t hoc sic abbreviatur. di. viii. quo iure. id est in prima parte decreti. in
distinctione. viii. illius partis. in canone qui incipit. quo iure. **A**liud exemplum
di. xxxvii. nonne. et c. legimus. id est in prima parte decreti. in distinctione. xxxvii.
eiusdem partis. in canonibus qui incipiunt. nonne et legimus. **I**tem aliud
di. xl. multi. et c. non loca. et d. l. ponderet. quod declaras ut prius. **I**n se-
cunda parte decreti. **N**ota. quod per numerum positum ante litteram que datur intelli-
gi quota causa. et sic omnia talia adiectiva numeralia. prima. secunda. tertia.
quarta. quinta. usque ad trigesimam septimam ante litteram que posita. semper includit sub-
stantiam causam. **N**ec debet ille numerus excedere xxxvi. quia non sunt plures cause

in secūda pte decreti. et p lram q intelligitur qstio in noatio vel alijs casibus scdm exigentiaz congruitatis. **C**ōiter tñ in ablatiuo allegat questione **P**ed p numerū sequentē istam lram q designatur quota qstionis illius cause pmissē. Et sic nūerus sequens erit adiectiuū istius substantiui qstione p q designati qd nūq̄ subintelligitur. s̄ semp exp̄sse ponitur. **V**ltio subiūgitur canon vel capitulū illius qstionis in q̄ autoritas allegata q̄ri debet. **E**xēplū sume de secūda pte decreti vbi sic allegatur. p̄ma qōe p̄ma p̄cipatus. et capitulo cū paul⁹. Et solet ita breuiari. j. q. j. p̄cipatus. et valet tñ in secūda pte decreti. in p̄ma cā illius ptis. et in p̄ma qōne illi⁹ p̄me cāe. in canombz incipietibz p̄cipatus. et sic cū paulus isto obseruato q̄ in toto iure nō breuiat p̄cipiū canonis. capituli vel legis. s̄ semp integre ponitur put in libro cōtinetur. **A**liud exēplū. xj. q. iij. inter vba xvij. q. iij. si q̄s suadete. **I**tez. xxij. q. j. noli estimare. et c. militare. xxvi. q. v. nō liceat. et c. auruspiciē. v. nec ideo. declarā ista exēpla et signāter vltimū in secūda pte decreti. in cā. xxvj. in qōne q̄nta eiusdē cāe. in canombz q̄ incipiūt. nō liceat. et auruspiciē. in. v. nec iō. **Q**uia tñ tractat⁹ de penitētia inseritur in qōe tercia ipsius cāe tricesime tercie vt supra dcm̄ est. ideo sumatur exēplū vbi sic allegatur. de penitētia distinctōe prima homicidiorū. et capitulo homicidiū. hoc sic breuiat. de pe. di. j. homicidior. et c. homicidiū. idest in secūda pte decreti. in cā. xxxij. in qōne tercia istius xxxij. cāe. in distinctōne prima illius qōnis. in tractatu de penitētia. in canombz qui incipiunt homicidiū. et c. **A**liud exēplū. de pe. di. v. oportet enim. de pe. di. vij. c. j. intellige vt prius. et sp̄caliter vltimū. idest in tractatu de penitētia. distinctōe septima et vltima istius tractatus. in capitulo p̄mo huius distinctōis. Et sic qñ allegatur. c. j. ij. vel. iij. non ponit p̄cipiū capituli vel canonis. et c. **D**e tercia pte decreti pone exēplū vbi allegatur hoc mō. de cō. dis. j. nocte sancta. c. missas. et c. omnis xpianus. **Q**uod ita breuiatū sic intelligitur. idest in vltima pte decreti que intitulatur de cōsecratōe. in prima distinctōe illius ptis. in canombz qui incipiunt nocte sancta. et c. **I**te aliud exēplū. de con. di. ij. in cena. et c. liq̄do. de con. di. v. non mediocriter ne tales. et c. nūq̄. idest de cōsecratōe. distinctōne secunda et q̄nta. in capitulis incipietibus. in cena. liq̄do. et non mediocriter. et c. **N**on debet autē in tercia pte decreti vltra q̄ntam distinctōem allegari. sicut nec in secūda pte vltra septimā. Et in prima pte nō vltra cētesimā primā. **Q**uia nulla ptium plures hz distinctōes. ideo vltra allegās notare. tanq̄ imperitus errare. Et qz in q̄libet parte decreti sūt distinctōes. **N**ota drām in allegatōe. **N**am quando allegatur distinctio

absolute cum numero sine addito alteri determinatiois. ut dicitur. di. j. ij. ij. iii. vel. v. ac tunc querendum est in prima parte decreti. ubi sunt centum et una distinctioes. **Q**uoniam autem allegatur distinctio cum addito de penitentia. ut sic. de pe. di. j. ij. iii. ac tunc queritur deest in secunda parte decreti in ca. xxxiiij. et quoniam. iii. illius cae. ubi ponitur tractatus de penitentibus. qui hz. vij. distinctioes. ultra quas non allegabitur ibi. si velis iurista videri. **E**t si allegatur. di. cum addito tali de consecratione. ut sic. de co. di. j. ij. vel. iii. ac tunc queritur in tertia parte decreti. ubi sunt tamen quinquaginta. nec etiam plures allegabitur. alias te ostendis iuris ignarum. **E**t sic in omnibus hijs tribus partibus decreti allegatur distinctio cum quanta sequente sub ea differentia. quod inter dum nulla determinatio praecedit. ut in prima parte. inter dum praecedit. et hoc dupliciter. Aut praecedit de pe. ut in secunda parte decreti. Aut de co. ut in tertia parte decreti. **I**tem in secunda parte allegatur quanta cae. tametsi illud nomen cae. sed subintelligitur. ut sic etiam in feminino genere adiectivum numerale substituitur includendo suum substitutum. ut prima secunda tertia quarta. ac. subaudi cae. deinde substitutum. **Q**uestio cum suo adiectivo expressse ponitur. scilicet quoniam prima secunda tertia quarta. ac. **P**ostea in idem canonis. ut omnis praediceret. nonne legimus. ac. **E**tiam quinquaginta per paragraphos allegatur omisso nomine capituli et subiungitur principium paragraphi. ut. ij. q. vj. **I**bi dicitur. et frequenter quando allegatur capitulum non est opus allegare paragraphum. et e converso. **S**i vero capitulum est longum. dicatur in primo. me. vel. si. aut circa primum. vel. si. ubi autoritas vel textus allegatus habetur finaliter. **D**ilige decretum si glificis canonici. **D**istinguit. causat. penitet. et secret. **T**antum de primo libro. **S**ecundus liber iuris canonici qui decretales nominatur a Gregorio. pa. ix. dispositus est. qui in una compilationem redigi procuravit per magistrum Raymundum suum capellanum diversas decretales epistolas praedecessorum suorum corrigens et concordans. **E**t hoc circa annum domini Millefimum Ducefimum. xxxj. **E**t sic penes annos. xxxviii. post compilationem decreti. decretales in hanc formam redacte fuere. **N**am post hoc sub anno domini. M. cc. xlvj. concilium lugdunense fuit celebratum ab Inno. papa. iij. anno sui pontificatus. ij. in quo multas edidit constitutiones quas etiam suo tempore super decretales conscripsit. et iste liber decretales vocatus dividitur in quinquaginta libros partiales. **Q**uorum quilibet vltimus subdividitur in multos titulos vel rubricas. et tituli in capitula. **C**apitula in paragraphos. et hi inter dum in versiculos. **P**rimus autem liber partialis decretalium tractat de personis ecclesiasticis et ecclesie ministris. et de eorum officiis. et quomodo tales creandi et ordinandi sunt. et continet titulos. xliij. **S**ecundus liber decretalium est de iudiciis et de rebus in iudicio. et hz. xxx titulos. **T**ercius de vita et honestate clericorum et rebus eorum et rebus ecclesiarum. et hz.

titulos. l. **Q**ritus de spōsalib? a matrimonijs a de ceteris his annexis.
a continet. xxj. titulos. **Q**ritus a vltim? liber p̄tialis decretaliū est de accu-
sationibus. de criminibus. a de diuersis penis p̄ ip̄is infligēdis. a continet titu-
los. xli. **O**ibus ergo computatis total? liber decretaliū h̄z titulos. vel rubri-
cas ducētas min? q̄ndecā. **H**oc ē cētū a octuagita q̄nqz. **D**e q̄bus p̄dcis
nota hos v̄sus. **P**ars prior officia creat. ecc̄ieqz ministros. **A**ltera dat tes-
tes. a cetera iudicioz. **T**ercia de rebo a vita p̄sbiteroz. **Q**uarta docet q̄les
sint ritus coniugatoz. **Q**uinta de vitijs a penis tractat eoz. vel sic breuius
Iudex. iudiciū. cler? spōsalia. crimē. **H**oc tibi designat qd̄ q̄nqz volumina
signant. **D**e nūero tituloz versus. **N**ō sequētes. **H**is sēptē dēptis. simul
vno. ferto ducētos. **Q**ui tituli ponēt? infra p̄saice a metricos. **N**ūc sumā-
tur exēpla ex decretalib? vbi sic allegatur. de summa trinitate a fide catho-
lica. dānamus. **H**oc ita breuiari solet. de sū. tri. a fi. ca. dānam? **A**liud
exēplum. de electione a electi p̄tate. cū in cūdis. **H**oc ita breuiari solet. de
elec. cū in cūdis. idest in libro decretaliū. sub titulo de electōe. i capitulo
qd̄ incipit. cū in cūdis. **A**liud exēplū. de fo. a p̄. si diligēt. **A**liud. de vi.
a lo. cle. vt clericoz. **A**liud. q̄ cle. vel vouē. ma. con. pos. cōsuluit. **A**liud.
de pe. a re. oīs vtriusqz. **I**sta exēpla sic breuiata suo mō sūt explicāda. vt
primū exēplum. ita a de alijs. **T**ercū librū qui sextus appellat? posuit
Bonifacius papa. viij. in q̄ decretales ep̄las suoz p̄decessoz videlicet **G**reg.
Inno. iij. **C**le. iij. a alioz cū suis p̄prijs ep̄istol? recollegit in vnū librū
quē sextū appellauit. **N**ō sic q̄ ille cū alijs q̄nqz p̄taliū libris decretaliū
in vnū volumē sextus connumeret. sed q̄ liber ē special? post dictos q̄nqz
editus supplēs defectū diuersoz casuū emergentiū in alijs nō cōp̄hensoz
a sūt p̄mulgate cōstitutōes libri sexti. **A**nno a natitate. **M**.cc. xcvij. **R**o-
nas **M**arcij. pontificatus **B**onifacij pape octauo anno quarto. **D**iu-
ditur autē sextus eodem modo in q̄nqz libros p̄tiales sicut decretales. a
q̄libet h̄z libroz i titulos. a h̄z p̄ capitula a parāgphos. vt. s. quāuis i
sexto nō sint tot tituli sicut in decretalib? nec tot capitula in titulis. **H**z
vbi deficiat aliqd̄ non plene decisiū in decretalib? id ponitur i sexto. **S**ūt
nāqz mō sumēda exēpla de libro sexto. vbi sic allegat? de cōstitu. vt ani-
marū. li. vj. a de rescrip. statutū. **S**um vero. v. nullus. li. e. **H**oc sic itelli-
gitur. idest i libro sexto. sub titulo de cōstitutōibus. i capitulo qd̄ incipit
vt animarū. a sub titulo de rescriptis. i capitulo qd̄ incipit. statutū. in para-
gpho illius capituli qui incipit. cū vero. i versiculo. nullus. eodē libro. **E**t
sciēdū. q̄ i sexto allegat? eodē modo vt i decretalib? hoc solū mutato. q̄ i
sexto allegando semp i fine additur li. vj. p̄pter differētiās libroz. quia

omnes rubricæ sexti sunt etiam in decretalibus. Debet ergo ad rubricam post capitulum addi libro sexto. ut sciatur esse in sexto. quod si non additur queritur et allegatum in decretalibus. et sic errare contingeret ex omissione huius additis libro sexto. quia capitulum in sexto allegatum non inueniret in decretalibus. Alia plura prout exempla sumi. ut de iudi. mulieres. *S. ceter. a. c. se. li. vj. de cle. diu. c. unico. S. in ceteris aut. e. li. de co. cel. p. detestanda. li. vi. de celi. quia q. e. li. que sunt declaranda suo modo. ut. s. Et tantum de tercio libro*

Quartum librum iuris canonici qui clementine dicitur subaudiendo constitutiones accepit et edidit Clemens papa. v. sub anno domini. M. ccc. xj. in concilio viennensi. quod sex mensibus tantum durauit. sed ipse Clemens morte preuentus ad publicum non perduxit. sed post eum Ioannes papa. xij. compleuit. correxit. in quibusdam mutauit. et executori demandauit. Que constitutiones ita collecte sunt clementine a Clemente. v. et fuerunt promulgate Anno domini. M. ccc. xxvj. iij. kal. nouembris. de quo vide glo. in plenissimo clementinarum. in verbo nouembris. et in verbo pontificatus.

Et secundum Io. an. in plenissimo huius libri male dicunt isti qui allegant librum septimum. quia dictæ constitutiones non sunt conuerate sub nomine libri. Sed sunt intitulati Cle. vt. s. de cuius est. Et diuidentur clementine eodem modo in. v. li. iuxta materiam istius usus Iudex iudicium. clerici. spousalia crimina. de quibus tractant sicut de cretales et sextus. licet pauciores contineant titulos. Et tituli pauciora capitula in quibus et quod rursum diuiduntur. Prout autem exempla taliter in hijs accipienda. ubi sic allegat. De hereticis. ad nostrum. i. clementinis. Hoc sic breuiat. de here. ad nostrum. i. cle. idest i. constitutionibus clementinis. sub titulo de hereticis et manichæis. i. capitulo quod incipit ad nostrum. Aliud exemplum. de reli. et venerabile. si dominum. i. cle. idest de reliquijs et ueneratione sanctorum. i. capitulo si dominum. i. clementinis. et sic de alijs. Nam hoc allegatur per omnia sicut in decretalibus. solum eo decepto quod additur hoc i. cle. sicut in sexto addit li. vj. propter rationem ibi deam.

Et potest hæc additio promitti. ubi sic allegant. Cle. pastoral. S. rursum. i. si. idest i. clementinis. i. capitulo pastoral. i. paragrapho rursum. i. fine illius paragraphi. ubi dicitur. Qui falce mittit in messem alteri. propter agere. et hæc de allegationibus et exemplis iuris canonici quod ad quatuor libros sufficiant. et ut dicti libri cognoscantur.

Procedunt quod decretum sic incipit. Humanum genus duobus regitur naturali videlicet vite et moribus. Decretales incipiunt. Gregorius episcopus seruus seruorum dei. Sextus incipit. Bonifacius episcopus seruus seruorum dei. Clemetine diuini modo solent incipi. quicquid sic. Iohannes episcopus seruus seruorum dei. Quia nulla iuris factio. Quicquid sic. Clemens episcopus. ac. fidei catholice fundamentum. ac. Et antequam veniam ad materiam decreti in distinctionibus et causis. et ad rubricas in decretalibus. de libris legum et allegationibus in eis promitto.

Ius enim civile vel impatorum quod leges appellatur traditum est nobis in multis. et generaliter in quatuor libris. que sunt libri legales. ut sunt Digestum. Codex. Instituta. et Authentica. quibus additur liber feudorum.

Primus ergo liber iuris civilis est Digestum. et continet leges et statuta Romanorum. et continet in se quinquaginta libros partiales. qui in tribus voluminibus comprehenduntur. Primum volumine est Digestum vetus. quod habet. xxiii. libros partiales. Secundum. Infortiatum. et habet. xiiii. libros partiales. Tercium. Digestum novum. quod. xii. habet libros partiales. quibus numeratis erunt. l. libri partiales. Et vocatur Digestum alio nomine Pandecta. vel liber pandectarum. a pan grece. id est totum latine. et decta doctrina quasi ibi sit tota doctrina omnium iuris consultorum. omnes disputationes et decisiones lites in se continens. ut dicitur in l. i. de re. iur. enu. Item omnia. Et iste liber digestus est collectus ex veteri iure quod ab urbe Romana additus et a tempore Romuli usque ad tempus Iustiniani imperatoris. fere per mille annos et tricentos confuse statutum fuit. et extendebatur in duo pene milia librorum. et decies centena milia versuum. id est paginorum vel rursorum ut habetur in paraglypho cum omnia per allegato. Vocatur autem hoc nomine Digestum. quia omnia decedenda ibi digeruntur et solvuntur. Describitur etiam per duplex f. contra morem omnium librorum in legalium. cum nulla littera f. ponatur in hoc nomine Digestum. id est ut ait quidam. quia per duos imperatores. quorum quis Iulianus nominabatur. postea maturum ruminatum est et digestum. a quorum imperatorum quilibet nomine sumpta est prima f. et. Alii dicunt esse arbitrarium nec omnem rationem esse reddendam. ut in l. i. non omnium f. de legi. et senatus consultum.

Infortiatum autem dicitur ab in id est valde et forte. quia multum fortes leges in eo sunt. vel quia dispositiones ultimam voluntatum in illo sunt. Unde. Dum liber in fortis disponens spolia mortis. Et clausis portis me discat lector in ortis. Et habetur in principio infortiati in glo. j. ubi etiam dicitur de nominibus disputatione relinquatur perinadibus secundum Tullium. et nomina magistralia sunt. ideo de eis non est disputandum. Sufficit saltem quod attestatur quod in libris dicatur secundum senecam. Vnde. Qui vult servare sanctorum singula festa. Non poterit clare cum codice scire digesta. Et non. quod quoniam in Digesto veteri. Infortiato. vel Digesto novo. allegatur aliquis textus. tunc primum ponitur nomen libri. non partialis nec veteris. novi vel infortiati. sed digesti in genere per duplex f. postea titulus vel rubrica. deinde apponitur lex illius tituli cum sua determinatione vel numero sequenti. Et si lex eloqua ponitur. Primum vel secundus vel rursus primum secundum et. Exemplum in Digesto sic allegatur. ff. de d. a. i. fec. l. si finita. Si quis autem. quod ita breviter in tantum valet. id est in libro digestorum. sed titulo de d. ano i. fec. i. lege que incipit si finita. in paraglypho si quis autem. illius legis. Aliud exemplum. ff. ad le. ro. de iac. l. navis. Item aut.

id est digestis. ad legē rodīā. de iactu. in lege nauis. in pagpbo. cū autē.
Aliud. ff. si qdrup. pau. fe. di. l. j. **I**tem arietes. id est digestus. in rubrica. si
qdrupes pauperie fecisse dicat. lege pma. in paragpbo. cū arietes. **I**tem
ff. de vi. et vi. ar. l. j. **S**im vi. id est digestis. sub titulo de vi. et vi. armata.
in lege pma. cū. et sic de alijs. **S**ecūdus pncipal' liber iuris ciuilis dicitur
Codex. q' continet statuta. sādīōes. et diuersa pcepta impatorū. quibus cōiter
loquēdo **C**odex dicatur q'libet liber in se hñs diuersos libros ptales. fue
rūt an tps iustiani impatoris tres **C**odices. scz **C**odex Gregorianus. **D**er
mogemianus. et **T**heodosianus. **E**rgo diuus Iustianus volēs q' hoc adhibē
remediū direxit animū suū ad cōstitutōes iperales. **E**t de istis tribus **C**odi
cibus exuagātibus fecit fieri vnū **C**odice quē suo felici noīe intulauit **C**o
dice iustinianū. vt patet in rubrica pbenij h' libri. **E**t scribit p **C** mag
num. q' est pma lra huius noīs **C**odex. **D**iuiditur autē in. xij. libros ptiā
les. quorū vltimū tres lōge. post pmos nouē cōpositi sūt. **E**t vltimū tres ra
ro legūtur a doctoribus. **I**n pms at. ix. libris **C**odiciū allegatur suo mō
fiat in. ff. pmo ponēdo nomē libri **C**odiciū. deinde titulū. postea legem cū
suo pncipio vel nūero. **E**xēplum accipe sic allegās. **E**de pscriptōibz. xxx. vel. xl.
an. l. si q's. **S**p. id est in libro **C**odice. sub titulo de pscriptōibz. xxx. vel. xl.
annorū. in lege. si q's. in paragpbo penultio. **A**lia exēpla. **E**de sacro. ec. sād
timus. in si. **E**de trāfact. l. vt rñsum. **E**de de. iu. enu. l. ij. **S**i qd in tāta. cū
Que sunt oīa extēsis rubricis declarāda. **I**n vltimis tñ tribus libris hoc re
fert. q' in fine allegatōis vt pmissum ē. addit nūerus libri. vt allegādo.
Ede armorū vsu iij. pncipē. l. j. li. x. **E**de munlegul' et gimenarijs. l. cū. li. xj.
Ede dignita. l. si. vt pponis. li. xij. **D**ist' de alijs. **E**t ē magis necariū quol
dā titulos plenē scribere. qz sūt in hñs libris tribus valde rari et inusitati
tituli. qz nō frequētant in scbol' legēdo. sic alijs libri. ix. **C**odiciū. **E**t volūt
aliq' dicere. qm in **C**odice allegat nō sit necē addere. l. dicēdo sic. **E**de iudō.
l. pperādū. sed simplr deat dici. de iudi. pperādū. sine h' addito. l. nisi eēt
lex infra. ij. iij. vel penl'. vel an p. **T**ūc ei oporteat addi. l. infra. ij. vel p. cū
Sz siue h' in toto seruat siue nō. nō est mag' vis. **I**tem inter dū in **C**odice
allegat autētica. q' est antiq' iuri sup addita et incorporata. vt. **E**de epis. et
ele. autē. generalr. id est in **C**odice. sub titulo de epis et clericis. in autēti
ca ibi incorporata q' incipit generalr. **T**ercius pncipal' liber vocat **A**u
tenticiū in numero singulari. et **A**utētica orz in plurali. **E**t sunt **A**utētica
quedā excerpta quasi sūmula librorū supdictorū. **E**t diuidit iste liber in
ix collatōes. quaz q'libet sub diuidit in titulos. tituli autē sub diuidunt
non in leges. sed in paragraphos. **E**t quicqz ex autētico allegat aliquis

textus p̄mittitur p̄mo nomē libri cum p̄positione in. deinde ponitur titu-
lus. postea subiūgitur parāgphus cum ip̄ius inceptōe. et in fine ponitur
q̄ta collatōis. Quāuis enī collatō naturaliter p̄cedit parāgphus qui in ea
continetur. tamē collatio cū sua q̄ta cōfuerit vltio allegari. licet etiā interdū
omittat. Exēplū sumat sic allegādo. in auten. de lenonibus. S. factim?
colla. iij. id est in libro seu volumine autētico. sub titulo de lenonibus. in
parāgpho q̄ incipit factimus. sub collatōe tertia. Aliud exēplū. in aut. de
trien. et semi. S. cōsiderem? coll. iij. id est in autētico de triente et semisse. in
parāgpho cōsiderem? et. Itē in aut. vt diui. ius. subscrip. ha. glo. ques. S. j.
col. viij. id est in h̄o libro sub titulo vt dīne iussiones subscriptōem hēant
gloriosissimi q̄storis. et. Et nota dīam inter autēticū et autētica. P̄a au-
tēticū est liber p̄ncipal̄ vel volumē de quo iam mētio facta ē. Et autētica
ē lex vna vel parāgphus incorporatus in libro Co. Et allegat hoc mō sicut
etiā p̄cedū est in libro Co. in auten. multo magis. Et de sacro. ec. et. **L**i-
ber feudorū q̄ alio noīe dī collatio decia diuidit in duos libros p̄tiales.
quorū q̄libet s̄b diuidit in titulos. et isti in capitula et p̄ parāgphos. Vñ vt
exēplariter dicat. in allegatōe h̄o libri p̄mo ponitur nomē libri. postea ti-
tulus. deinde capitulū et parāgphus. vt sic allegādo. in li. alias et cōmuni?
in vfi. feu. de p̄bi. feu. alie. p̄ f̄i. ca. j. S. h̄o edictali. Et h̄o breuiatū sic itelli-
gitur. id est in vfi. feu. de p̄bi. q̄ liber etiā collatio decia dī. sub rubrica de
p̄bi. feudū alienatōe p̄ f̄i. dī. in capitulo p̄mo. et parāgpho allega-
to. Et est necē apponere p̄ f̄i. dī. ad dīam alteri? tituli in eodē libro. de
p̄bi. feu. ali. p̄ lotariū. P̄t etiā nomē libri vltio subiūgi. vt in h̄o exēplo.
Qui. mo. feu. amit. c. vnico. S. rursum. in vfi. feu. id est i rubrica q̄bo mo-
dis feudū amittat. capitulo vnico. in parāgpho rursum. i vfi. feudorū.
Etiam interdū allegat collatōe decia sic breuiādo. col. x. q̄ iste liber post
ix. collatōes autēticorū editus est. Alia p̄nt accipi exempla multa. de feu-
mar. duc. et co. id ē de feudo marchie ducatus et comitatus. De iues. i mā-
fac. id est de iuestitura i mācū facta. De mi. va. q̄ ptu. ē. id est de milite vas-
sallo q̄ ptumax ē. Qua. va. iur. de. do. fi. id est q̄liter vasallus iurare debeat
dño fidelitatē. Et ita de oībus alijs extēdendo et abbreviādo rubricas. cū
s̄biūctōe tñ capituli et parāgphi in q̄ ptinet autoitas vel textus allegatus.
Tantū de li. feudorū. **Q**rtus liber p̄ncipalis dī Instituta vel institutōes
i plurali nūero Et diuidit in. iij. libros p̄tiales. q̄ sunt itroductorij i alios
libros legales. imo deseruiūt etiā canonibus iquātū declarāt significatōes
terminorū i iure vfitatorū. qui multū vtilēs sūt iāpiētibus tanq̄ ostium i
comum i ius p̄bentes itroitu. Quare cōsultū est oībus quasi mō genitis

pueris et adultis fac iuris discipulis. per institutionum dogmata sua prima
na sumere nutrimenta. ut doctrina pambula informati iustitiam mereant
sactioni securi inherere. **Q**ue a christianissimo Justiniano impatore regu
lariter deriuata omni impatorum autoritate iubet. vetat. vindicat. punit atque
permittit. Nullus ergo tam presumptuosus existat. quod sine institutionum dogma
tis ad iurum et maxime civilium sublimitates adscendere attemptet. quam ex alto ir
remediabiliter corruunt qui volare satagunt antequam penas assumant. Fuit autem hic li
ber de mandato Justiniani impatoris qui etiam Digestum composuit editus post
Digestum et post primam compositionem Codicis. ante tamen secundum codicem. quem nunc
habetur compilationem per magnificum magistrum Tribunianum questorem sacri palla
cij sui cum Theophilo et Dorotheo viris illustribus. ut in principio instituta
rum. et huiusmodi libri peritales subdividuntur ulterius in titulos. et hi in paragraphos
non in leges nec in capitula. et paragraphi inter dum qui longi sunt in versiculos
In allegatibus autem hi libri talis modus obseruatur quod primo liber notatur. po
stea rubrica. deinde paragraphus cum versiculo. **E**xempli gratia. institutio de iure. et iure. **I**tem
id est in libro institutionum sub rubrica de iustitia et iure. in paragrapho primo
illius rubricae. Aliud. institutio de iure. natura. generis. et actionis. sed quatenus id est institutio de
iure naturali gentium et civili. paragrapho allegato. **I**tem. institutio de herede. institutio. **H**ereditas.
id est de hereditibus institutis. paragrapho qui incipit hereditas. et sic de
alijs exemplis accipiendum est. Et hoc de nominibus diuisionibus et exemplis ipsorum
librorum legalium per nunc sufficiat. **U**t tamen plenius noscatur hi libri. **P**rimo. quod Di
gestum vetus sic incipit. **I**uri operam datur prius nosse opera. unde nomen iuris de
scendat. et primo titulus est de iustitia et iure. **I**nforciatum vero sic incipit. **D**otis
ca semper et ubique est propria. **E**t primo titulus est soluto matrimonio quemadmodum
dos petatur. **S**ed Digestum nouum incipit. **H**oc edicto permittitur. ut siue iura si
ue iniuria fieret opus per nuntiatioem inhiberet. **E**t est primo titulus de noui
operis nuntiatione. **C**odex incipit **I**mpator cunctos populos. **E**t prima rubrica
est de fili. tri. et si. ca. **P**remittitur etiam plenius hic qui necario. **A**utem incipit.
Occupatis nobis circa totius rei paucis. **E**t est prima rubrica. **S**i heres solue
legatum noluerit. **D**ecima collatio qui etiam liber de versibus feudorum dicitur sic incipit
Quia de feudo tractaturi sumus videamus primo qui feudum dare possunt
Et prima rubrica est de hijs qui feudum dare possunt. et qualiter acquiratur et
retineatur. **I**nstituta vero sic incipiunt. **I**mpatoriam maiestatem non solum
armis decorata. sed etiam legibus oportet esse armata. **N**otandum etiam est
quod quidem liber volumine appellatus est continens in se aliquos predictorum librorum
totalium et aliquos peritales. videlicet **I**nstituta. **A**uten. **V**etus feudorum. et tres vlti
mos libros **C**odicis. scilicet. x. xj. et xij. qui raro legi consueuerunt. et tunc

tulos habent plerosq; rarissimos.

Remissis itaq; noib; a diuisionibus libror; vtriusq; iuris cu modis allegandi in ipis. Nunc p breuiaturis glosar; legedis sbiuga qdā alphabetū in q coiores saltē abbreviature text. a glo. iuris cōtinebūtur. qd sic incipit **A** vel **B** etc. Quicūq; hāz alphabeti posita sola in textib; iuris maxī decre. figt nomē ppuz viri vel mulieris. vt **Arnoldus Bernbar** dus a sic de alijs. vt de testi. ex pte **A. i. Ade.** a sic de alijs.

B. id est abbas. scz lopus vel de castiliano

Ac. vel accur. i. accursi? glosator in legib; h duos hūit filios. vn? vocabat **Frācisc?** accursi? valens doctor in legib; q glos pīs sui mltas fecit additōes. **Ali?** noie **Cer** uotus. fecit etiaz additōes q dñr ceruotine modiciū tñ valētes. qz vna poitur. **Ede ede.** in l. 7. Et sic fili? pōt in iure prēm replēdere. vt ff. de o di. ob cau. i. minorib; secus. licet possit dari tutor pī furioso.

Al. i. albertus doctor legū

Ala. i. alanus

Ap. se. le. i. aplice sedis legatus.

Ap. re. i. appellatōe remota

Ap. ob. re. appellatōis obstaculo

An. de bu. atthoi? de bu remoto

Ar. i. argumtū trio

Arch. archidiacon? mgr **Jo. an.** q glosauit etiā sextū a scripsit rosariū sup decreto

Ad. n. p. i. ad nrām pntiam

Aut. vel auten. i. autentiū liber l autentica lex incorporata

Az. i. azo q fecit sumā vnā in legibus ex qua sumūt examinādi cōtinnatōes rubricaz

Bern. ber. p. i. bernhardus glo

sator decretaliū

Bar. brix. i. bartholome? brixēs q fecit additōes gl. sup decreto. qd si decretū hz sic in d. glo. eius.

Qm nouis supueniētib; caus; nouis est remedijs succurrēdum

Bar. i. bartholome? de saxoferato legū interpret.

Bal. i. bald? in vtroq; iure scribēs

Ban. i. bandinus doctor

Bo. me. i. bone memorie

Bul. i. bulgarus doctor.

But. i. butir? .i. atthom? de buter

Qm textu posita sola. **Celestinū** desigt. maxie qn apponunt lxx v ba pdecessor noster. alias in glos sumis vel lecturis **C** magnū figt **Codice** cōiter in ablatio casu **Pz** epui. i. capitulo vel centesima in distinctionibus

Cy. i. cynus doctor legū

Ci. i. ciuis.

Cle. i. clemētine vel clemētis

Card. i. cardinal? doctor

Cōsti. cōstit. i. cōstitutio.

Cōpus. i. cōpustulan? doctor

Cen. ec. i. cēsurā ecclesiastica

Cō. t. t. r. i. cōsultatōi tue talis rñde

Sola l di. i. distictōe mus
De pe. i. penitētis

De cō.i. de consecratōe
Dil. fil. i. dilaus filius
Dama. i. damasus papa
Dy. i. dynus doctor
Dis. v. i. discretioni vestre
Do. de ro. i. donū de rota
Duran. i. durātus doctor

Sola et magis nomē ppriū et pua
eodē vel eodē maxie qm sequitur titu
lo. distinctōe vel lege
Ec. ro. i. ecclia romana
Extra. i. exuagās. Et h̄ est sciēdū
q qm in sūma de casibz. i sūma pi
sana vel alicubi in libris iuris po
nit̄ auctas ex decretalibz. tūc alle
gatur ex. et s̄ḡt exuagātē. s. textū
l capitulū ex corp⁹ decretorū posita
tū. Decretales em paulo an opila
tionū correctōem et cōcordatōem
ipsarū erāt exuagātes. qz vagab
bātur ex illō volumē. **H**odie at p
modernos canonistas capitula i
decretalibz. in sexto. filr et in clem
tinis nō s̄ h̄uerūt allegare ex. qz
talīa capitula mō non vagant̄ ex
corp⁹ iudiciū canonicū. **H**z legiste
p̄dictorū librorū textus allegāt ex
eo qz sūt ex corp⁹ sui iuris. s. ciuil
Vez ē q canoniste adhuc hodie
aliq̄s textus etiā canonicū iuris al
legāt ex. v3 lōs q sūt ex vagātes
nondū incorporati iuri canonico

HA. i. facit

Fe. re. p. i. felix recordatōis p̄de
F. t. fraternitati tue cessoris nr̄i
Fi. i. finale vel fine
ff. i. digestis

Fri. de sen. i. fridricus de zenis
Fran. de sab. i. frāscus de saborel
lis doctor et cardinalis
Flori. i. florianus doctor

Fri. impera. i. fridricus impator
F. t. r. fraternitati tue talit̄ r̄nde

Gipe. guilhelm⁹ i speculo m⁹
G. de mō. lau. guilhelm⁹ de mōte
Guil. guilhelm⁹ doc. lauduno
Gen. i. genshelm⁹ doctor

Gra. i. grācian⁹ opilator decreti
Go. l. gof. goffredus q̄ opofuit sū
mā in q̄ recitat̄ examinādū in iure
cano. cōtinuatōes rubricarū et alia

Gar. i. garfias doctor plura

Hu. vel v. i. hugo vel huguio

Ho. vel lōs. i. lōsienfis doctor

Hon. lo. i. henricus lōick

Hon. i. honoriū papa

Her. i. hermannus doctor

Isola vel cu3 titello sic q̄ denotat
isra. Pro q̄ sciēdū. qm textus alle
gat q̄ etiā postea h̄etur siue i eodē
libro siue in alio. eius dēt̄ iuris.
tūc d̄r infra. et scribit̄ p̄ j lōgū cui
supponi pōt titellus. vt sic q̄.

q̄. tr. px. c. j. ij. l. iij. infra titulo pxi
q̄. e. ti. infra eodē titulo mo cap. j

Ibrenis s̄ḡt vnū vel primo

Jo. mo. i. iohānes monachi glo
sator sexti in frācia

Jo. an. i. iohānes andree etiā glo
sator sexti et clemētinarū qui et no
uellas ascripsit vāletissim⁹ doctor

Jo. imo. iohānes imola mōdū doctor
sup decretalibz nōb̄is scribēs

Jo. l. io. glosa. i. iohānes glosator

decreti theutoniciis que aliq nos
minat Joannem antiqui.

Jo. de lig. i. Joānes de lignano.

Jo. de fan. i. Joānes de fantusijs.

Inno. l. innoc. i. Innocenti? papa

Imo. i. Imola subaudiendo Jo.

Jac. de liz. i. Jacobus de lizano

Ja. de are. i. Jacobus de arena.

Ja. but. i. Jacobus butrigarij.

Ja. bal. i. Jacobus balduini.

Ja. de bel. i. Jacobus de beluino

I sola. i. lege vel qnquaginta in
numero distinctionū.

La. ab. i. Lapis abbas doctor.

Lap. de rap. i. Laptus de rapomibz

Lud. de ro. i. Luduicus de rō do.

La. flau. i. laurēti? i glos decretas

Li. i. libro. vel liber. lium

M vel mar. i. Martinus doctor

M. l. mā. i. mādam? signāter qn

hā q seqtur. vt. m. q. id est qtn?

Mo. ca. p. i. monitio canonica p

missa.

Nic. fico. i. nicola? sicul? doctor. a

alter d. panormitan? vel panor

mita modernissim? menti

No. a. v. tes. i. noui a veteis testa

No. i. nota. **Nota.** i. notatur.

Nouel. i. nouella.

O vel op. id est opinio

Ob. i. obstaculo.

Qdo. i. Odofredus doctor.

Ol. l. old. i. Oldrad? vel Otradus.

Osti. l. ost. i. ostiēs. cōter tñb d.

P e. penitētia l. petrus l. penultio.

Pelt. l. penlt. i. penultio pagpbo

qz in ordie alphabeti nō inuenit

abbreviatus. cū nō sit vna hā sic
solz scribi. S. vt qn capitulū l. aliq
lex ē lōga. tūc ad cit? inueniēdū
textū allegatū ponit in capitulo l.
lege pagpbi? vn? vel plures. **Nō**
tñ q pagpbi sūt duplices. v3 ma
gn? a pu? a pu? dēt eē niger de i
causto i tali forma. **S.** l. pñr a tal
bz legi cū sua determinatōe sequēti
h aut cōter pōitur i glos vel in sū
mis reollectis. **Ali?** at magn? sic
format a dēt eē de alio coloē. s.
rubeo vel blaueo seu flauo. **Et** tal
legi nō dēt. licet in legēdo dū inue
nitur vel dū venit ad eū pausai
deat. a i corrigēdo libros dēt noia
ri vt apponat si nō sit ibi. **Nā** certi
textus a sūme distictē sūt p tales.
ita q allegat pñr? secūdu. **Si** er
go nō eēt ibi atigēt pñr acāpi p
secūdo a secūdu p pmo qd errore
iduceret. a vn? s. **S.** pu? sūt aliū
videlicz magnū a sic apd laicos
ē terminus secūde intentōis.

P real. i. p allegatis.

Pri. i. pñcipio **Per** to. i. p totū

Pri. i. primo.

Pre tex. i. p textu. hoc est occasiōe.

Pau. de leaz. i. Paul? de leazarijs

q scripsit bene sup Clemētis

Pe. de bel. i. Petrus de bella ptica

doctor legū vltiamōtanus.

Pe. de samp. i. Petrus de sāprana

P. vel pla. i. Placētinus doctor

Pre. di. i. pfulgeat dignitate. vt

de testi. in. c. licet. ij.

Pre. i. p terea. **Pa.** i. papa.

Pom. i. pomponius impator
id ē qōe qñ poitur i caus decre
ti. vel qñ qñ poitur i textu decre
taliū. maxie post mādām. vt sic
manda. q.

Rap. i. rapmūdus capellan? a pe
nitentiari? grego. ix. de q in pñā.
decretaliū.

Re. i. remota. vt ibi. ap. re. vt. s.

Roff. i. roffredus doctor.

Rog. i. roglerius legista.

Re. vel r. i. rñso vel rñso.

Re. i. reqre vel remissioibz.

Sali. i. salicetus doctor.

Sico. ab. i. ficolus abbas.

Se. ap. i. sedes apostolica.

So. i. solutio.

Sa. ap. co. i. sacro approbāte cō
lio.

Se. i. sequenti.

Sequen. i. sequentibus.

S. vel. s. i. sup. Vñ qñ aliqd alle
gatur in aliq qd pñs an illū locū
bitum ē in alio vel eodē libro eius
dem tñ iuris videlicet a ciuili a ca
nomia h allegatur s p s breuē.

Sed s longa sola. i. scilicet

Spe. i. speculū liber magnus.

Spec. i. speculator. autor speculi

sq guillhelmus duranti.

Sub. ap. ob. i. submoto appella
tōis obstaculo. vt de testi. cū olim

Sa. auct. con. i. sacra auctoritate
conclij. vt de iureiur. minis.

Tan. i. tancredus.

T. vel ti. i. titulo. etia. t. i. taliter.

Tho. i. thomas.

in. i. vincētus doctor.

Vincē. i. vincētus etiā doctor.

Vb. de bo. i. vbertus de bo dio.

Vlt. i. vltimo.

V. sola. i. qñqz vel qñta. vt. v. q. v
wi. vel wil. i. willhelm? qd ytalici
scribūt guillhelmus. a francigine
guilhermus.

wi. durā. i. guillhelmus duranti.

V. i. versu vel versiculo.

Ve. i. vetus. vt. ff. vetus.

X. i. decia **XX**. i. vicefinaria.

Zab. i. zabozellavz dñs frācie?
2. i. 2secratōe.

Si. pagpbo l pagpbis. de q s la
tus dñi ē **S**ūt a alie abbrevia
ture de rubricis. tā legū q canonū
maxie decretaliū. de qbz ptebit q.
Nec at de abbreviaturis textuū
glosaz sumaz a lecturaz vtriusq
iuris pter titulos nūc sufficiāt. q
vtrqz pñs iurū alūnis diffidles
apparet in pmo aggressu. a raro
colligūt ita copiose. qre sit h opu
sculū iāpiētibz tātomagis accep
tū cariusqz ruptatiqzto solliāt? ē

Quia ad pmissaz colleū
notitiā necāru ē bre rubri
cas seu titulos vtriusqz iuris ab
breuiatos a extēsos pponā rubri
cas iuris canonici ppter eaz pau
citātē respā rubricaz iuris ciuilis
q s etiā sūngā. **E**tiā qz s pñsi
iuris canonici iuri ciuili rōe digita
tis a excellētie. ac. **D**e quibz ergo
rubricis decretal. a pñis sexti a cle
mēt. eo ordie q ponūt i decretal.
pñit? abbreviate. deinde extense.

et postea ut eo **f**acili? meti teneant
 metrice in .liij. vñbo colligēt Vñ
 nō. q. hi sūt tituli decretaliū. non
 inspecto ordine alphabeti. et pri-
 mo primi libri. secūdo secūdi. et c.
De sū. tri. et fi. ca. i. de sūma tri-
 mitate et fide catholica
 Constit. i. cōstitutōibz
 Rescrip. i. rescriptis
 Cōsue. i. cōsuetudine
 Postu. p. i. postulatiōe p̄latorz
 Ele. i. electiōe et electi p̄tate
 Trāsla. i. trāslatiōe ep̄oz
 Vñ pal. i. autoritate et vñ pallij
 Renū. i. renunciatiōibz
 Sup. neg. p̄la. i. supplēda negli-
 gentia p̄latorz
 Temp. or. i. tpibus ordinū et q̄li-
 tatibus ordinātorz
 Scrū. in or. scrutinio i ordie faciēdo
 Or. ab ep̄. q̄ re. ordiatz ab ep̄o q̄
 resignuit l̄ renūciavit ep̄atui. l̄ ex-
 Eta. et q̄li. i. etate et q̄li. **C**ōicato
 tate ordine p̄ficiētorz
 Ba. vñc. i. sacra vñctione
 Sacra. ite. l̄ n̄. sacmētis iterādis l̄
 Ver. n̄ or. i. sūis n̄ ordinā **N**ō
 dis et eoz manumissione
 Fi. p̄f. filijs p̄sbiteroz ordinādis
 Ob. ad rā. i. obligatis an nō
 ad ratiōia ordinādis vel nō
 Corp. vici. i. corpore viciatis p̄mo
 uendis vel non
 Biga. i. bigamis nō ordinādis
 Cle. pe. i. clericis peregrinis
 Off. arch. i. officio archidiaconi
 Off. archip̄. i. officio archip̄sbitei

Off. pri. i. officio primicerij
 Off. sacri. i. officio sacriste
 Off. custo. i. officio custodis
 Off. vica. i. officio vicarij
 Of. del. off. o. et p̄tate iudic̄ delegati
 Off. le. i. officio legati
 Off. or. i. officio iudicis ordinarij
 Off. iud. i. officio iudicis
 Ma. et obe. i. maiestate et obia
 Treu. et pa. i. treuga et pace
 Pac. i. pactis
 Transac. i. trāsfactionibz
 Postul. i. postulādo
 Procur. i. procuratoribus
 Sim. i. sindaco
 His q̄ vi me. his q̄ vi metusue cā
 In ite. re. in itegz restōne sūt
 Ali. mu. iu. cau. fac. alienatiōe mu-
 tati iudicij cā facta
 Arbi. i. arbitris **T**i. ij. li.
 udi. i. iudicij
 Fo. et pe. foro et peteti
 Li. ob. i. libelli oblatōe
 Mut. pet. i. mutuis petitiōibz
 Lit. et test. i. litis et testatōe
 Ut li. n̄ ete. ut lite n̄ etestata n̄ p̄-
 cedat ad testiū receptōez l̄ ad dif-
 finitiuā sentētiā
 Iu. cal. i. iuramento calūnie
 Dila. i. dilatiōibz **F**er. i. ferijs
 Ord. cog. i. ordine cognitionū
 Plus pet. i. plus petitiōibus
 cau. pos. et p. cā possessiōis et p̄petat
 Resti. spo. restitutiōe spoliatorz
 Do. et tur. i. dolo et contumacia
 Et q̄ mit. i. pos. eo q̄ mittit in pos-
 sessionē causa rei seruāde

Vt li. pē. vt lite pēdēte nil inouet
Se qf. pos. seqftratōe possessionū
Cōfes. i. cōfessis a fructuū
Proba. i. pbatōibus
Test. i. testibus a attestatōibus
Test. co. i. testib? cogēdis vel nō
Fi. instru. i. fide instrumētōz
Presūp. i. psumptionibus
Iureiur. i. iureiurātō
Excep. i. exceptionib?
Prescrip. i. pscriptōibus
Re. iur. i. sentētia a re iudicata
Ap. appellatōib? recusatōib? a re
Peregri. pegrinatib? latōib?
Cāfir. vt. cōfirōe vtili vel inutili

Tituli terciū libri

Co. a. h. cle. vita a hōestate clei
Coha. cle. a mu. i. coha cor
 bitatōe cleicōz a mulier
Cle. iur. i. clericis iugatis
Cle. nō resi. i. clericis nō residētib?
 in ecclia vel p̄benda
Preben. i. p̄bendis a dignitatib?
Cle. egro. clerico egrotātē l debili
Instit. i. institutionib? tato
Cōces. pre. i. cōcessione p̄bende vel
 ecclie non vacātis
Ne se. va. i. ne sede vacāte aliqd
 innouetur
His q̄ fi. a p̄. i. his q̄ fiunt a p̄las
 as sine cōsensu capituli
His q̄ fi. a ma. i. his q̄ fiūt a ma
 iori pte capituli
Vt ec. bene. i. vt ecclesiastica be
 neficia sine diminutōe cōferant
Re. ec. n. al. reb? ecclie n alienādif

Precā. i. p̄caro vel p̄carijs
Como. i. comodato
Depo. i. deposito
Emp. a ven. i. emptiōe a veditiōe
Lo. a duc. i. locato a ducto
Re. p̄mu. i. rez pmutatiōe
Feu. i. feudis
Digno. pignozib? a alijs cautōib?
Fideiul. i. fideiulsozibus
Solu. i. solutionibus
Dona. i. donatiōibus
Pecu. cle. i. peculio clericōz
Testa. i. testamētis a vltimis vō
 luntatibus
Suc. ab ites. successiōib? ab ite
Sepul. i. sepulturis stato
Paroch. i. prochijs a alienis pro
 chianis
Deci. i. decimis a oblatiōibus
Regula. i. regularibus a trāseun
 tibus ad religionē
Couer. iur. i. cōuersiōe iugator
Couer. inf. i. cōuersiōe infidelium
Vo. i. voto a voti redēptione
Sta. mo. i. statu monachōz a ca
 nonicōz regulariū
Reli. do. i. religiosis domibus vt
 epō sint subiecte
Capel. mo. i. capellis monachōz
 a alioz religiosōz
Iurispā. i. iurispatronatus
Censi. i. censibus exactionibus a
 pcuratoribus
Conse. ec. id est cōsecratione ecclie
 vel altaris
Cele. mis. i. celebratione missarū
 a sacramēto eucaristie a dīmis offi

Bap. i. baptismo et eius effectui
Pres. n. bap. p. b. i. n. baptisato
Custo. euca. i. custodia eucaristie
crismatis et aliorum sacramentorum
Rel. et v. s. a. reliquijs et veneratōe
Ob. ie. obsequatōe ieiuniorum scōrum
Pur. post p. purificatōe post ptu.
Ec. ed. ecclesijs edificatō repand
Immu. i. immunitate alias ecciarum
amitteriorum et rerum ad eas pertinētium
Re cle. vel mo. i. ne clerici p. mōchis
secularibus negocijs se immisceant

¶ Tituli q̄rti libri

Epon. et matri. i. spōsalibus et ma
trimonijs
Despō. impu. despōsatōe impuberum
Clā. despō. clādestina despōsatōe
Spō. du. i. spōsa duorum
Cōdi. ap. i. cōditōibus appōitis in
despōsatōe ut in alijs tractatibus
Qui cle. vel vo. i. q̄ clerici vel vōue
tes matrimoniū contrahere pōt
Eo q̄ dux. in ma. i. eo q̄ duxit in ma
trimoniū quā polluit p. adulterū
Con. lepro. i. coniugio leprosorū
Cōiu. ser. i. coniugio seruorum
Pa. ex li. v. natus ex libero v̄tre
Cog. spi. i. cognatōe spūali
Cog. le. i. cognatōe legali
Eo q̄ cog. cōsāg. v. i. eo q̄ cogno
sanguineā vxoris sue.
Cōsan. et af. cōsanguinitate et affini
Fri. et mal. i. frigidis et ma
leficiatis in potētia coeundi.
Ma. cō. edic. ec. cō. i. matrimonio
contra edictū ecclē tractatō

Qui fi. sint le. q̄ filij sint legitimi
Qui ma. ac. pos. i. q̄ matrimonij
accusare pōt vel contra illō testificari
Diuor. i. diuorcijs
Dona. int. vi. et vx. et de dote. i. do
nationibus inter virū et vxorē. et
de dote post diuorciū restituenda
De nup. i. secundis nupcijs

¶ Tituli q̄nti libri

Accu. i. accusatōibus inq̄sitōni
bus et denūciatōibus
Calū. i. calūniatoribus
Simō. i. simonia et ne aliq̄d pro
spūalibus exigat vel p. mittat
Re pla. vi. fu. i. ne plati vices fu
as vel ecclās sub āno cōsu cōcedāt
De magi. i. de magistris et ne ali
q̄d exigat p. licētia dōcēdi.
Iude. iudeis et saracenis et eorum suis
Here. i. hereticis et manicheis
Scis. ma. i. scismaticis
Apost. i. apostatis et reitratōibus
baptisma.
Hic qui fi. oc. i. hijs q̄ filios occi
derunt.
Infan. et lang. ex. i. infantibus et
languidis expositis
Homici. i. homicidio voluntario
vel casuali.
Tornea. i. torneamentis
Cle pug. in du. i. clericis pugnatōi
bus in duello
Bali. et sagit. balistarijs et sagitis
Adult. i. adulterijs et stupro
Rapto. i. raptoribus incedarijs et
violatoribus eccliarū

Fur. i. furas Vlu. i. v. furis.
Cri. fal. i. crimine falsi
Portil. i. sortilegijs
Collu. dete. i. collusione detegēda
Delic. pu. i. delicto pueror.
Cle. xena. i. clerico venatore
Cle. p. au. i. clerico p. au. ore.
Maledi. i. maledicis
Cle. ex. co. i. clerico ex. co. icato inter
dicto l. deposito mīstātē stātē
Cle. n. or. i. clerico n. ordiato mīni
Cle. p. sal. p. cleico p. saltū p. moto
Eo q. fur. or. fus. i. eo q. furtiue or.

Omnes suscepit.
C. ex. p. excessiōe p. latoz i. s. d. itos
No. op. nū. i. noui op. is nūciatōe
Priuile. i. p. uilegijs a excessibz p.
uilegiatoz
Pur. ca. i. purgatōe canonica
Pur. vul. i. purgatōe vulgari
Iniu. i. iniurijs a dāno dato.
Pen. i. penis
De. a. re. i. penitētijis a remissiōibz
Pen. ex. i. sentētia ex. co. icatois
Ver. sig. i. verborz significatōe
Re. i. i. i. regul' iuris

Nunc pmissis rubricis decretalium abbreviatis a extēsis ut eo in cli?
mēti teneatur. sequitur versus de eis dē scdm ordinem.

Rima supma fides statuit scribitq; senescit.

Postulat electus trāslatus auctor a vhus.

Inde renūcio suppleo tpiibus q; scrutor.

Ordo resignatus. etas vngitq; sacramen.

Filius a seruus obnoxius a viciatus.

Hinc bigamus clerus peregrinus a archileuita.

Archisacer. primas sacris austos vice fungens.

Delegans legans. Iudex ex ordine dāis.

Judicis officiū maior pax pacte sequitur.

Transigo postulo. p. curro vel finidicus esto.

Hinc metus integrat. alienat arbitru dat.

Vdicū forusq; libellus mutua poscens.

Lite testans sine quo non suscipe testes.

Iur edilatis ferijs ex ordine nosco.

Plus peto de causa spoliatus restituendus.

Est solus est missus lis pendēs atq; sequester.

Cōfessusq; p. bo testis testes q; cogo.

Instruo p. humo ius iurās exāpiēdo.

Prescribo sentētia puoco p. goq; firmo.

Iuus bonor clerus habitās clerusq; iunct?

Non refidēs dignus eger vel debilitatus.

Instituo concedō ne sede vacante.

Et sine cōfēſu maior p's n̄ minuat. Ecce res atq; p'caria amodo pono.
Vento loco muto feudū pignusq; cauēdo.
Atq; fideiussor soluit dat peculior. De testamētis etiā succēdo sepultus.
Parochiis decimis vult regula religiosus.
Cōiunx cōuersus inuidus vota redemit.
Inde status monachi domus atq; capella loco.
Iure patronatus. de cōsibus ara sacra.
Missaq; baptismus quo non est p'sbiter vsus.
Eucharistia reliquie ieiunia pura.

Edes immunes seculi fulge clerice merces.
Odius et impubes clādestina sponsa duor.
Cōditio viuens qui polluit atq; leprosus.
Peruus de natis seq̄tur cognatio duplex.
Post cōsanguineā cōsanguinei geli diq;
Coniugiū vetitū sequitur qui legitimi sunt.
Accusare queunt diuorcia bona secūda.

Causatio siue calūnia simonialis.
Prelati rabi iudeus hereticusq;
Hismaticus. apostaticus natos perimētes.
Infans expositus homicidi torneamēta.
Hinc clerus pugnās post hoc q; sagitat adulter.
Ecce raptor seq̄tur fur. hinc et vsura.
Falsarius fors colludēs crimen pueror.
Clerus venator paussor maledicusq;
Clericus depositus qui non est ordo minister.
Vultus furtiuus excessus opusq; nouellū.
Lex priuata subit seq̄tur purgatio duplex.
Iniurie peneq; remissio post anathema.
Verborū signū seq̄tur post regula iuris.

Hi sūt spēales vsus de rubricis decretaliū s'm ordinē suū. Et vt s̄ tactū ē
vbi dicebat de decretalib; .C. lxxxv. sūt rubri. seu titu. Sūt aut capitula
in decretalib; tria milia. min⁹. xviii. Versus. His centū tituli. s; q̄nde
nos remoueb; Sūt decretales ter mille absq; nouē bis.

Remissis titul' seu rubricis decretaliū abbreviatis et extēsis nō
inspecto ordine alphabeti. s; eo ordine quo ponūtur in decretali
bus. Et p'missis versib; de eisdē scdm ordinē vt eo melius mē
tē teneatur. Sequūtur nunc idē tituli siue rubricę decretaliū extēsi per

ordinem alphabeti secundum ordinem li-
broz eos continenti ordinati ut le-
ctor iuris si indiguerit citat inuenien-
do quolibet illorum recurrat ad eos

Tituli quanti libri decretalium.

Hereditate et usu pallii l. j. t. viij
Alienatione iudicii mutandi causa
facta l. j. t. xj

Arbitris l. j. t. xliij

Appellatōibus recusatōibus et res-
latōibus l. ij. t. xxviiij

Accusatōibus inq̄sitōibus et de-
nūciatōibus li. v. t. j.

Apostatis et reiteratibus baptis-
mū li. v. t. ix

Adulteriis et stupro li. v. t. vj

Igammis non ordinandis l. j. t. xxi

Baptismo et eius effectu li. iij. t. xliij

Constitutōibus li. i. t. ij

Cōsuetudine li. i. t. iij

Corpore vidatis non ordinandis
li. i. t. xx

Clericis peregrinis et eis non sine
litteris recipiendis li. i. t. xxij

Causa possessionis li. ij. t. xij

Cōfessio li. ij. t. xvij

Cōfirmatōe civili li. ij. t. iij t. ij

Cohitatōe clericorum et mulierum li. iij.

Clericis coniugatis li. iij. t. iij

Clericis non residentibus in ecclesia
vel p̄benda li. iij. t. iij

Clerico egrotante vel debilitato li. iij

Cōcessio p̄bende vel ecclesie t. vi

non vacantis li. iij. t. viij.

Comodato li. iij. t. xv.

Cōuersio coniugatorum li. iij. t. xxxij

Cōuersio infidelium li. iij. t. xxxij.

Capell monachorum et aliorum religio-
sorum li. iij. t. xxxvi.

Censibus exactionibus et p̄curatō-
nibus li. iij. t. iij.

Cōsecratōe ecclesie palatialis li. iij. t. xli

Celebratōe missarum et de sacramēto
eucharistie et eius officijs li. iij. t. xli

Custodia eucharistie et crismatis et
aliorum sacramentorum li. iij. t. xliij.

Clādestina de p̄solutōe li. iij. t. iij

Cōditōibus app̄fictis in de p̄soluti-
bus vel alijs traditōibus li. iij. t. v.

Cōiugio leprosorū li. iij. t. viij

Cōiugio seruorum li. iij. t. ix.

Cognatōe spirituali li. iij. t. xij

Cōsanguinitate et affinitate li. iij.

Calūniatoribus li. v. t. ij. t. xliij

Cleicis pugnatōibus duello li. v. t.

Collusio li. v. t. xxij. xliij

Clerico venatore li. v. t. xxxiij

Crimine falsi li. v. t. xx

Clerico paup̄um li. v. t. xxv

Clerico maledico li. v. t. xxvi

Clerico excoicato vel deposito vel in-
terdicto ministrante li. v. t. xxviiij.

Clerico p̄ saltu p̄moto li. v. t. xxxix

Dilatōibus li. j. t. viij.

Dolo et contumacia li. ij. t. xliij

Deposito li. iij. t. xvi.

Donatōibus li. iij. t. xxxiij

Decimis et p̄micijs li. iij. t. xxx.

Desp̄solutōe impuberum li. iij. t. ij.

Diuorcijs li. iij. t. xx

Donatōibus inter viros et uxores de
tote post diuorciu institueda li. iij

Delicto puerorum li. v. t. xxxij t. xxxj

Electioe et electi pte. li. j. ti. vj
 Etate et qlitate in ordine pficiens
 doz. li. j. ti. xiiij.
 Eo q mittit in possessione causa
 rei seruade. li. ij. ti. xv.
 Exceptoibus. li. ij. ti. xxv.
 Ecclesiastica bnificia sine diminu
 tione cofertur. li. iij. ti. xxij.
 Emptoe et venditoe. li. iij. ti. xvij.
 Ecclesijs edificadis vel reparadis
 li. iij. ti. xlvij.
 Emunitate ecciaz. amiterij. et rez
 ad eas ptinentiu. li. iij. ti. xlix.
 Eo q duxit in mrimoniū quā pols
 hnt p adulterū. li. iij. ti. vij.
 Eo q cognouit s sanguinea vxoris
 sue. vel spose. li. iij. ti. xj.
 Eis q filios ocadūt. li. v. ti. x.
 Eo qui furtiue ordines suscepit.
 li. v. ti. xxx. ti. xxxj.
 Excessibo platozim sbditos. li. v.
Elijis pfbiteroz. li. j. ti. xvij.
 Foro opeti. li. ij. ti. ij.
 Ferijs. li. ij. ti. ix.
 Fide instrumetoz. li. ij. ti. xxij.
 Fendis. li. iij. ti. xx.
 Fideiussoribz. li. iij. ti. xxij.
 Frigidis et maleficiatis. li. iij. ti. xv.
 Furtis. li. v. ti. xvij.
 Falsarijs. li. v. ti. xx. xl.
Is q vi metusue cā fiūt. li. j. ti.
 Dis q fiūt a plato sine assensu ca
 pituli. li. iij. ti. x.
 Dis q fiūt a maiori pte capituli.
 li. iij. ti. xj.
 Hereticis. li. v. ti. vij. ti. xij.
 Homicidio voluntario et casuali. li. v.

In integrū restitutoe. li. j. ti. xl.
 Iudicij. li. ij. ti. j.
 Juramento calumie. li. ij. ti. vij.
 Iureiurādo. li. ij. ti. iij.
 Institutōibus. li. iij. ti. vij.
 Iurepatronatus. li. iij. ti. xxxvij.
 Iudais et saracenis et eorum suis
 li. v. ti. vj.
 Infantibz et languidis expositis
 li. v. ti. xj. xxxvj.
 Iniurijs et dāno dato libro. v. ti.
Ibelli oblatoe. li. ij. ti. iij.
 Litis testatōe. li. ij. ti. xlv.
 Locato et ducto. li. iij. ti. xvij.
Maiestate et obia. li. j. ti. xxxij.
 Mutuis petitoibus. li. ij. ti. iij.
 Matrimonio tracto tra inter
 dictū eccie. li. iij. ti. xvj.
 Magistris et ne aliqd exigat p
 licētia docēdi. li. v. ti. v.
 Maledicijs. li. v. ti. xxxj.
Mato ex libero vetre. li. iij. ti. xx.
 No ordiato mistrate. li. v. ti. xxxvij.
 Noui opis nūciatōe. li. v. ti. xxxij.
 Ne clerici vel monachi secularibz
 negocijs se immisceāt. li. iij. ti. l.
 Ne plati vices suas alij s cedāt
 sub annuo cēsu. li. v. ti. iij.
 Ne sede vacante aliqd innouetur.
 li. iij. ti. viij.
Ordinatis ab epō q renūciant
 epatui vel excoicato. li. j. ti. xij.
 Obligatis ad ratio cina ordinā
 dis vel non. li. j. ti. xix.
 Officio archidiaconi. li. j. ti. xxij.
 Officio archiepiscopi. li. j. ti. xxxij.
 Officio primicerij. li. j. ti. xxv.

Officio sacriste. li. j. ti. xxvj.
Officio custodis. li. j. ti. xxvij.
Officio vicarij. li. j. ti. xxviii.
Officij p[ro]tate iudic[is] delegati. li. j. ti.
Officio legati. li. j. ti. xxx. xxx
Officij iudic[is] ordinar[is]. li. j. ti. xxxj.
Officio iudicis. li. j. ti. xxxij.
Ordine cognitionu[m]. li. ij. ti. x.
Obsu[m]tia ieiunioru[m]. li. iij. ti. xlvj.

Postulat[i]o[n]e. li. j. ti. v.
Pactis. li. j. ti. xxxv.
Postulat[i]o[n]e. li. j. ti. xxxvij.
Procuratoribus. li. j. ti. xxxviii.
Plus petitionibus. li. ij. ti. xj.
Probationibus. li. ij. ti. xix.
Presumptionibus. li. ij. ti. xxij.
Prescriptionibus. li. ij. ti. xxvj.
Peregrinationibus. li. ij. ti. xix.
Prebendis et dignitatibus. li. iij. ti. v.
Precarijs. li. iij. ti. xiiij.
Pignoribus et alijs cautionibus
li. iij. ti. xxij.
Peculio clericoru[m]. li. iij. ti. xxv.
Parochijs et alienis prochanis
li. iij. ti. xxix.
Presbitero nondum baptisato. li.
iij. ti. xliij.
Purificat[i]o[n]e post p[ro]p[ri]u[m] li. iij. ti. xlvij.
Privilegijs et excessibus privile
giatoru[m]. li. v. ti. xxxij.
Purgat[i]o[n]e cano[n]ica. li. v. ti. xxxiiij.
Purgat[i]o[n]e vulgari. li. v. ti. xxxv.
Penis. li. v. ti. xxxvij. xxxvij
Penitentijs et remissionibus. li. v. ti.
Qui clerici vel co[n]u[er]tes m[un]do
mum obere p[oss]unt. li. iij. ti. vj.
Qui filij sunt legitimi. li. iij. ti. xvj.

Qui m[un]imonijs accusare p[oss]unt vel
testificari. li. iij. ti. xvij.
Rescriptis. li. j. ti. iij.
Restitutione. li. j. ti. ix.
Rebus ecclesie alienandis vel n[on]
libro tercio. titulo. xiiij.
Restit[i]o[n]e spoliatoru[m]. li. ij. ti. xiiij.
Rerum p[er]mutat[i]o[n]e. li. iij. ti. xix.
Regularibus et transeuntibus ad
religionem. libro. iij. titulo. xxxj.
Religiosis omnib[us]. li. iij. ti. xxxvj.
Reliquijs et venerat[i]o[n]e sanctoru[m].
libro tercio. titulo. xlv.
Raptoribus et incendiarijs et vio
latoribus ecclesiaru[m]. li. v. ti. xvij.
Regulis iuris. libro. v. titulo. iij.
Summa trinitate et fide catholi
ca. libro primo. titulo primo
Supplenda negligentia p[re]la
torum. libro primo. titulo decimo
Scrutinio in ordinat[i]o[n]e facien
do. libro primo. titulo duodecimo
Sacta v[er]idione. libro. j. ti. xv.
Sacramentis iterandis vel non.
libro primo. titulo. xvj.
Seruis n[on] ordinandis. li. j. ti. xvij.
Spindico. libro primo. titu. xxxix.
Sequestrat[i]o[n]e possessionis et fru
ctuum. libro secundo. titulo. xvij.
Sua et re iudicata. li. ij. ti. xxvij.
Solut[i]o[n]ibus. li. iij. ti. xxij.
Successionibus ab intestato. li
bro tercio. titulo. xxvij.
Sepulturis. libro. iij. ti. xxvij.
Statu monachoru[m]. li. iij. ti. xxxv.
Sponsalibus et m[un]imonijs. li. iij. ti. j.
Sponsa duorum. li. iij. ti. iij.

Secūdis nupcijs. li. iij. ti. xxi.
Simonia. a ne aliqd exigat vel
pmittatur. li. v. ti. iij.

Pāsmatis a ordinatis ab eis.
li. v. ti. viij.

Sagittarijs a balistarijs. li. v.

Portalegijs. li. v. ti. xij. ti. xv

Omnia excoīcatōis a solutōe. li. v.
ti. xxxix.

Translatōe epīvel electi. li. j. ti. viij

Epībo ordinatiōnū a q̄litate or̄
dinandi. li. j. ti. xj.

Treuga a pace. li. j. ti. xxxiiij.

Trāfadiōnibus. li. j. ti. xxxvj.

Testibz a attestatiōibz. li. iij. ti. xx

Testibus cogendis. li. iij. ti. xxi.

Testamētis a vltimis volūtatibz.
li. iij. ti. xxvj.

Torneamētis. li. v. ti. xiiij

Ecclēsiastica beneficia sine di
minutione offerantur. li. iij. ti. xij.

Ut lite n̄ testata n̄ p̄cedatur ad
testiū receptōem vel ad diffinitio
nem sentētiā. li. iij. ti. vj.

Ut lite p̄cedente nil inouel. li. iij. ti. xvj

Vita a hōestate clericorū. li. iij. ti. j

voto a voti redēptōe. li. iij. ti. xxxiiij

Vsuris. li. v. ti. xix.

Verborū significatiōibz. li. v. ti. xl.

In sexto aut libro sūt rubri
ce pauciores. vj. circa. lxxiiij.

Et in clemētis adhuc pauciores
vj. xlvij. Capitula scire cupiēs in
his duobz mox nūerabit. magis
p̄fecto qd cōtineāt attēdendū est
q̄ qd sint. ut at facilius sciretur. In
vltimo p̄missis q̄ rubricē decretaliū

eēt i sexto a q̄ in clemētis de sup
signāde eēt cū rubro. vj. In se x
to a vij. in clemētis. qd aliq̄ la
bore fieri posset. illū ad remouēdū

Tituli siue rubricē libri sexti a cle
mētiaz. cōr sequitur ut i eis dē
posite sūt libris. n̄ inspecto ordie
alpha. Et p̄mo tituli siue rubricē
libri. p̄mi libri sexti decretaliū

Ti. p̄mi libri sexti libri decretaliū

De sūma trinitate a fīd catho
lica

De rescriptis

De cōsuetudine

De postulatiōe p̄latorū

De electōe a electi p̄tate

De renūciatiōe

De supplenda negligētia p̄latorū
de tpībz ordinū a q̄litatibz ordinā
torum.

de filiis p̄sbitētorū ordinādis an n̄

De officio vicarij.

De officio a p̄tate iudicis

de officio a p̄tate iudicis delegati.

de officio legati

de officio iudicis ordinarij.

de maiestate a obediētia

de pactis

de p̄curatoribus

de his q̄ vi metusue cā sunt

de restitutiōe in integrū.

de arbitris

Titu. secūdi libri sexti decretaliū.

De iudicijs.

de foro cōpetēti

de litis cōtestatiōe

de iuramēto calūnię

De restitutōe spoliatorū
De dolo et contumacia
De eo q̄ mittit in possessiōem rei
Vt lite p̄cedere nil inouet suade
De confessis
De testibus et attestatiōibus
De iureiurādo
De exceptiōibus
De p̄scriptiōibus
De sentētia et re iudicata
De appellatiōibus recusatiōi-
bus et relatiōibus
Tituli terciū libri sexti decretaliū
De vita et honestate clericorū
De clericis coniugatis
De clericis n̄ residētibus in ecclia l̄ p̄bē
De p̄bendis et dignitatibus
De clerico egrotāte vel debilitato
De institutiōibus
De cōcessiōe p̄bende l̄ ecclie n̄ vacātis
De sede vacāte aliqd̄ innouetur
De rebus ecclie non alienādis
De sepulturis
De decimis p̄michijs et oblatoibus
De regulaibus et t̄nseūtibz ad religio
De voto et voti redēptione
De statu mōchorū et canonicorū re-
De iure patronatus
De cōsecratione ecclie vel altaris
De reliquijs et veneratione scōrū
De immunitate ecclie cōmuniōrū et re-
rū ad eas p̄tinentiū
De clericis vel mōchi negocijs secul-
laribus se immisceāt
Tituli q̄rti libri sexti decretaliū
De spōsalibus et matrimonijs
De desponsatione impuberū

De cognatione spūali
Tituli q̄nti libri sexti decretaliū
De accusatiōibus inq̄sitiōibus
et denūciatiōibus
De hēticis et manicheis et eorū suis
De scismatīs
De homicidio volūtario l̄ casuali
De excessibus p̄latorū in subditos
De p̄uilegijs et excessibus p̄uilegia-
torū
De iurij et dāno dato
De penis
De penitētijs et remissiōibus
De sentētia excoīcatōis
De verborū significatione
De regulis iuris

Postis titulū q̄nqz librorū li-
sexti putantur ponuntur in li-
bris n̄ inspecto alphabeti ordine
ponuntur idē tituli siue rubricati
librorū li. sexti s̄m ordinē alpha-
beti a lectoribus citari inueniri valeāt
Tituli siue rubricati li. sexti decreta-

Rubricati li. i. ti. xxij.

Appellatiōibus recusatiōi-
bus et relatiōibus li. ij. ti. xv.
Accusatiōibus inq̄sitiōibus et denūciatiōi-
bus li. i. ti. xj. b. li. v. ti. j.
Cōstitutiōibus li. i. ti. ij.
Cōsuetudine li. i. ti. iij.
Cōfessis li. ij. ti. ix.
Clericis coniugatis li. iij. ti. ij.
Clericis non residētibus in ecclia
vel p̄benda li. iij. ti. iij.
Clerico egrotāte l̄ debilitato li. iij.
Cōcessiōe p̄bende vel ecclie
non vacātis li. iij. ti. vij.

Consecratio ecclesie vel altaris. li. iij.
ti. xix.
Cognatio spirituali. li. iij. ti. iij.
Dolo et contumacia. li. ij. ti. vj.
Decimis pemicis et oblationibus.
li. iij. ti. xij.
De spoualibus impuberibus. li. iij. ti. ij.
Electio et electi potestate. li. j. ti. vj.
Eo qui mittitur in possessionem causa
rei seruande. li. ij. ti. vij.
Exceptionibus. li. ij. ti. xij.
Excessibus prelatorum in subditos
li. v. ti. v.
Filiis presbiterorum ordinandis vel non
li. j. ti. x.
Foro competenti. li. ij. ti. ij.
His qui vi metusue causa fuerunt. li. j. ti. xx.
Hereticis et manicheis et eorum ser-
uis. li. v. ti. ij.
Homicidio voluntario vel casuali
li. v. ti. iij.
Judicis. li. ij. ti. j.
Juramento calumnie. li. ij. ti. iij.
Jureiurando. li. ij. ti. xj.
Institutionibus. li. iij. ti. vj.
Jure patronatus. li. iij. ti. xvij.
Immunitate ecclesiarum annuorum
et rectorum ad eas pertinencium. li. iij. ti. xx.
Inuriis et damno dato. li. v. ti. vij.
Litis contestatione. li. ij. ti. iij.
Maioritate et ebedientia. li. j. ti. xvij.
Ne sede vacante aliquid innouetur.
li. iij. ti. vij.
Ne clerici vel monachi secularibus
negociis se immisceant. li. iij. ti. xxj.
Officio vicarii. li. j. ti. xij.
Officio et potestate iudicis. li. j. ti. xij.

Officio et potestate iudicis delegati. li. j.
Officio legati. li. j. ti. xv. ti. xij.
Officio iudicis ordinarum. li. j. ti. xv.
Postulatione prelatorum. li. j. ti. v.
Pactis. li. j. ti. xvij.
Procuratoribus. li. j. ti. xix.
Prescriptionibus. li. ij. ti. xij.
Prebedis et dignitatibus. li. iij. ti. iij.
Priuilegiis et excessibus priuilegia-
torum. li. v. ti. vj.
Penis. li. v. ti. vij.
Penitentis et remissionibus. li. v.
titulo. ix.
Rescriptis. li. j. ti. iij.
Renuciationibus. li. j. ti. vij.
Restitutio in integrum. li. j. ti. xxj.
Restitutio spoliatorum. li. ij. ti. v.
Rebo ecclesie non alienandis. li. iij. ti. ix.
Rex permutatione. li. iij. ti. x.
Regularibus et tuncseuntibus ad
religionem. li. iij. ti. xij.
Reliquis et veneratio sanctorum. li. iij.
Regula iuris. li. v. ti. xij. ti. xix.
Suma trinitate et fide catholica.
li. j. ti. j.
Supplenda negligentia prelatorum.
li. j. ti. vij.
Sententia et re iudicata. li. ij. ti. xij.
Statu monachorum et canonicorum
regularium. li. iij. ti. xvj.
Sponsalibus et matrimoniis. li.
iij. titulo primo.
Susmaticis. li. j. ti. iij.
Sententia excommunicationis suspen-
sionis interdictionis et solutionis. li. v.
titulo. x.
Temporibus ordinum et qualitatibus

ordinantoz. li. j. ti. ix.
Testibz et attestatoibz. li. ij. ti. x.
Testamentis et ultimis voluntatibz
li. iij. ti. xj.
Ut lite pendente nihil innouetur
li. ij. ti. viij.
Vita et honestate clericoz. li. iij. ti. j.
Voto et voti receptoe. li. iij. ti. xv.
Verboz significatoe. li. v. ti. xj.

Nō in libris libri sexti decre-
talium sunt tituli siue rubricae. lxxij
In primo li. xxj. In secundo. xv.
In tercio. xxj. In quarto. iij.
In quinto. xxij.

Aequuntur tituli siue rubricae
Clementinarum ut in libris earum
sunt positi sunt ordine alphabeti non
inspecto.

Tituli primi libri Clementinarum
De summa trinitate et fide ca-
tholica.
De rescriptis
De electoe et electi pte
De renunciatoibz
De suppleda negligentia patorum
De etate et qlitate in ordine pficie
De officio vicarij
De officio et pte iudicis delegati
De officio iudicis ordinarij
De procuratoribus
De in integrum restitutoe

Tituli secundi libri Clementinarum

De iudicijs
De foro peteti

De causa possessionis et appetatis
De dolo et contumacia
Ut lite pendente nihil innouetur
De sequestratione possessionum et fru-
De pbatioibus **tuum**
De iureiurando
De exceptioibus
De sententia et re iudicata
De appellatioibus recusatioibus et re-
latioibus

Tituli tercii li.

De vita et honestate clericorum
De pbenendis et dignitatibus
De concessioe pbenende vel ecclesie non vacante
De rebus ecclesie non alienandis
De rebus pmutatioe
De testamentis et ultimis voluntatibus
De sepulchris.
De decimis pbenendis et oblatioibus
De regularibus tñseutibus ad reli-
De statu monachorum et casu gione
noni corum regularium
De religiosis omnibus ut episcopo sint sub
De iure patronatus. **iecte**
De censibus exactoe et pcuratioibus.
De celebratioe missarum et sacramento
eucaristie et divinis officiis
De reliquijs et veneratioe sanctorum
De immunitate ecclesiarum civitateorum
et rebus ad eas pertinentiis.

Titulus quarti libri

De sanguinitate et affinitate

Tituli quinti libri.

De magistris et ne aliquid exigat
p licentia docendi
De iudeis et saracenis et eorum finis

De homicidio voluntario & casuali
De excessibus platorum in subditos.
De privilegio & excessibus privilegiatorum
De penitentibus & remissionibus
De summa excommunicationis suspensionis in
De verborum significatio **¶** Interdum & sol.

Positus titulus quique librorum clem
tinaz putantur ponuntur in li
bris non inspecto alphabeti ordine po
nuntur idem tituli siue rubricae prefatorum
librorum clementinum secundum ordinem alpha
beti a lectoribus citari inueniri valeant

Tituli siue rubricae. li. i. tit. iij.
Appellacionibus recusacionibus
et relacionibus. li. iij. tit. xj.
Causa possessionis et appetitis. li. iij. tit. iij.
Concessione prebende vel ecclesie non
vacantis. li. iij. tit. iij.
Censibus et exactoribus et parat
tionibus. li. iij. tit. xij.
Celebratio missarum et sacramento eu
charistie et divinis officiis. li. iij. tit. xiiij.
Consanguinitate et affinitate. li. iij. tit. j.
Dolo et contumacia. li. iij. tit. iij.
Decimis primitiis et oblationibus
li. iij. tit. viij.
Electores et electi prelate. li. j. tit. iij.
Estate et qualitate in ordine presbiterorum
Exceptoribus. li. iij. tit. ix. li. j. tit. vij.
Excessibus platorum in subditos. li. v.
Foro petiti. li. iij. tit. ij. tit. iij.
Homicidio voluntario vel casuali
li. v. tit. iij.
In integrum restitutione. li. j. tit. xj.
Iudicis. li. iij. tit. j.

Iureiuratio. li. iij. tit. viij.
Iure patronatus. li. iij. tit. xij.
Immunitate ecclesiarum amitterentur et
revertuntur ad eas pertinetur. li. iij. tit. xvj.
Iudeis et saracenis et eorum servis.
li. v. tit. ij.
Magistris et ne aliquid exigat pro li
cetia docendi. li. v. tit. j.
Officio vicarii. li. j. tit. vij.
Officio et prelate iudicis delegati.
li. j. tit. viij.
Officio iudicis ordinaris. li. j. tit. viij.
Procuratoribus. li. j. tit. x.
Probationibus. li. iij. tit. vij.
Prebendis et dignitatibus. li. iij. tit. ij.
Privilegiis et excessibus privilegiato
rum. li. v. tit. v.
Penitentibus et remissionibus. li. v. tit. vij.
Rescriptis. li. j. tit. ij.
Renunciacionibus. li. j. tit. iij.
Reverencie non alienandis. li. iij. tit. iij.
Reverentia prelati. li. iij. tit. v.
Regularibus et transuentibus ad reli
gionem. li. iij. tit. xj.
Religiosis omnibus ut episcopo sint
subiecti. li. iij. tit. xj.
Reliquiis et veneratione sanctorum.
li. iij. tit. xv.
Summa trinitate et fide catholica.
li. j. tit. j.
Supplenda negligentia prelatorum.
li. j. tit. v.
Vestitio et possessionum et fructu
um. li. iij. tit. vij.
Ventilatio et re iudicata. li. iij. tit. x.
Depulturis. li. iij. tit. vij.
Statu monachorum et canonicorum regula

rum libro. iij. titulo. x.

Pentētia excoīcatōis. suspēhōis
a inter dā a solutōis. li. v. ti. vij.

Testamētis a vltimis volūtatis
libro. iij. titulo. vj.

Vt lite pendēte nihil innouetur
libro. ij. titulo. v.

Vita a hōestate clericorū. li. iij. ti. j.

Verborū significatōibz. li. v. ti. vij.

Nota. i. libris Clemētinarū De
retaliū sūt tituli siue rubricę. xlvij.

In pmo libro. xj. In secūdo. xj.

In terco. xvj. In q̄rto. j.

In q̄nto. vij.

Sare debes q̄ p̄misse sūt ru
bricę dūtāt decretaliū. l. talium
plurime ponūt in legū Codicibz.

Ned qz decreta rubricas nimis eēt tediosi enūerāre ppter maximaz
multitudinē. Ne tñ naturā eius p̄tereaz. v̄sus s̄biūgā totā materiā
decreta significātes In genē de q̄libet distinctōe a oibz q̄oibz cūctaz causaz.

Collige v̄sus quid vult distinctio queris.

Vt videat quisqz d̄mum ius hominisqz.

Vt sciat per que consistunt iura quiritū.

Et cur dicatur res ecclesiastica canon.

Regum cur fuerint a primo condita iura.

Nec licet cuiqz ius naturale mouere.

Hec mala peccati distinguit iudificati.

Ex hac cognosces qui leges p̄posuerūt.

Re qua ius iure consuetudine differt.

Vt naturali cedant que cōstituūtur.

Hic legi regum lex p̄ualet ecclesiāz.

Mandat iuris a legum vincitur v̄sus.

Omnia iustitie discretio prouide pensat.

Non dispēsatur vbi naturale patet ius.

Hic nec agas leuia q̄ quis vitet grāuora.

Tempus in hac disce. quo canon ceperit eē.

Respiceas quot erant a eos qui cōstituerūt.

Ador sit papa. si cōciliū celebrādum.

Diatur hic q̄ bis sinodus celebratur in anno.

Hec monstrat quid decretalis epistola possit.

Tanto quis valet quo quis rōnibus instat.

Dūmos seu minimos recitans locat inferiores.

Ista loca distinguit a ordīnat ecclesiāz.

Consecrat hec omnes maiores siue minores.

Discutit ista genus patriar vitarq; sacrandi
Nec dat cuiq; suū veniale de crimine distas
Hic post baptismā cōtētus coniuge sola.
Hac augustim? nubēs vota requit.
Ista faciatorz cōtractū dānat et odit.
Hac locus et tam tēpus pua notātur.
Contradiūt hec per cōciliū manicheis.
Tangit et hec que cōtineant offerre volentes
Instruit hec leuita minor q; cōtineat se.
Ordo sacer non datur ei si quis bigamus sit.
Femina pontifici psona domestica non fit.
Ista docet presul qd debet sobrius eē.
Astruit hec prudēs qd debeat eē sacradus.
Nec phibet legere gentilia metra sacratū.
Scripturas sacras sacradus scire iubetur.
Amonet hec illum qui non extrinseca nouit.
Nisi sit ornatus hic non admittat ipē.
Cōuenit eē modū gressus verbiq; abiq;
Tutius est ipi si sit cūctis bonus hospes.
In factis verbis hunc cōdecet eē pudiciū.
Gloria pōtificis est vt paulinglunies sit.
Expediūt vt non sit paullor quisq; sacerdos.
Respuit hec hominem distinctio litigiosū.
Mittit in interitū cupidus hec fenus abhorēs.
Abiātur sacradus in hac si neophitus.
Non venit ad clerū qui corpus habet viciōsū.
Iudicat hec pmo gūiter s; post moderes miseres.
Sacrari vetat hec oēs quos cura stringit.
Prepositus pmo datur hic pposterus ordo.
Idcirco vetat hos q; sepius hī repetiūtur.
Reidit hec seruos sine libertate sacrados.
Eicit absisos et corporib; viciatos.
Condenatur in hac generatio p̄biteroz.
Hic baptisatus phibetur si fuit eger.
Nec vetat abbate monachos volente sacran.
Officiū negat hec nisi sit bene quisq; p̄batus.
Nullus erit p̄sul nisi quē sacer ordo decorat.

Indigni laici iubet hec
ne pōtiffices sint.
Clerus plebs p̄nceps
h̄ elegit h̄ petit h̄ vult.
Vsurpās laicus id vt
eligat audiat istaz.
S; docet h̄ qd tribua
tur p̄sul ordo

Cum dissensio sit a pluribus edita stabunt
Vt sacretur ab omnibus archiepiscopus si vult
Instituitque iubet a prebende presbiteros hec
Vult hec sacrum si cui dubius fuit ordo
Si vult hoc presul-lectores condit abbas
Ecclia titulo vti carere non permoueat
Respice dea patrum ne permoueas alienum
Abunt hunc recipi cui dimissoria non est
Tute suscipis quem formata tuetur
Dumit maiores dum permouent inferiores
Distinguit tempus hec in quo permoueatur
Tempera distinguit et in his ieiunia ponit
Rectos iudicat hec modulos interstitiorum
Ista dat annorum numerum quo permoueatur
A quibus ipsa prius electio deat esse
Sed loca pontificis docet hec et presbiterorum
Crimine quo careat faciendus in hac replicat
Hec dat pauperibus lapsosque docet reparare
Vt nec consensu det peccatis alienis
Pollicitus sit episcopus oppressos releuare
Cogruit ut presul fore primum nouiter hospes
Incantum largum vetat hoc venatibus obstat
Hac datur impensa viduas inopesque tueri
Respuitur clerus si non pius aut cupidus sit
Istic regula sit et quod bene propositus
Ex hac sacrum prohibetur litigiosis
Tutius ante petat nisi sit satis ecclesie res
Hec plus corde probat domino quam voce canendum
Hec dat obedire maioribus inferiores
Non negat iste suas mandare vires patriarcha
Sed non omnino vetat ista tacere minores
Vt seculi princeps non ordinet ecclesie res
Vrbs non signatos apices non vult neque mittit
Est ius muniri peregrinum quinque sigillis
Vniuersale nullum sunt ista vocari
Ista vetat ne qui celebrent nisi pallia dentur
Moribus indecori non pallio sunt decorandi

Absit ut vna leat diu
Os prouincia patres
Sensu versibus his dat
Cause questio quis
Danat ementes spiritualia
Gracia christi
Ingressum vendens vel
Emens perit ecclesiarum

Si pro p̄bendis deberis q̄d simon h̄res.
Criminis ignorās fiet reus ille paterni.
Eccliam reddit ista vix q̄ ordine prestat.
Rurſus p̄motos abſcidit ius p̄mouēdos.
Ecclia pax plena ſibi cleriq; negatur.
Cauſa putens cū ſit cūctis non q̄ritur ordo.
Ad ius vel ſinodū nullus trahat expoliatū.
Vim talem ſubeat q̄lem feciſſe volebat.
Ad teſtes q; duos p̄ſul p̄uincitur aptos.
Si cadit accuſans non cogitur reus vltra.
Reſpuitur iure vox dilatoria ſi ſit.
Vir bonus accuſat quēuis licet inferior ſit.
Mādato legis datur accuſatio ſcriptis.
Qd̄ plene reſtitui deat ius eto cet̄ one.
Vtatur iudicijs quāto fuit expoliatus.
Apte tractetur quāuis inducia detur.
Reſtat vt infamis et hō ſine lege tacēs ſit.
Vox inimica domeſtica vox non obest alieno.
Mitti vel duci non debet ad exteriores.
Libere ab hac non ſtat ſil' quē ſua culpa remordet.
Iudex auditor non fiat p̄ſulis vnus.
Iudicio nullus vnq; dānabitur abſens.
Exigitur ne q̄s in quo cadit hoc repetatur.
Torquet in actorem ſibi vox abiecta reatum.
Omnis anatHEMA nec agat nec teſtificetur.
Rite tacet quīs minor illū ſi tenet etas.
Dum ne q̄s agere neq;as et teſtificari.
Ius ſtatuit ne ſit q̄s vnq; teſtis et actor.
Nunq; dānetur q̄s cum non poſſit adēſſe.
Dat ius q̄ q̄s agat pro ſe ciuilia tm̄.
Mittit famoſū neglecta p̄batio flagris.
Eſt accuſandus ſemel et bis terq; vocandus.
Nemo p̄curet crimen ciuilia curet.
Baſula iuris iubet vt ſinodalia ſiant.
Reuera malus eſt mala cuius que male p̄adit.
Aut caput aut lingua delatori capuletur.
Omnes infames tacet aut crimine tenti.

Preſulis obiecta n̄ v̄a
proles reprobaris.
Iudiciū expetere nunq;
debes alienum.
Alter adēſſe pōt ſi ſit p̄
uincia diſcors.
Si cadit accuſans non
cogetur reus vltra.

Est qui dum vivit nemo sibi substituendus
Tutius semper erit hic qui se dante recepit.
Dat ius ne statuat successorem sibi p̄sul.
Nullus amicorū mibi p̄sit ut eligar vnus
Elūs cum sim p̄statut cautio dāni.
Est secū standū sentētia mī vetant ip̄m
Ordinis est ne q̄s vnq̄ redeat sine scriptis.
Si q̄s anathēma statuit virtute carebit.
Judicis et alterius nullus est ordo petendus.
Curent primates bene sua non aliena.
Non dubites totē cum basilica retinendā
Ordinet et seruet dispenset non alienat.
Nil p̄terq̄ duos p̄sumat fumere soldos.
Judicet ut laicus clerū non attrahat vllus
Judiciū seculi sequitur suspēsiō clerī.
Deu bona seu mala sit sētētia dico tenēdā.
Dico q̄ p̄pūm poterit quid clerus habere.
Ecclē si res vedis vel emis sibi reddas.
Si dare vis et des dare non potes ecclē res
Ex re cōi quesitis vtinam eque.
Si fortasse voles testari de p̄po des.
Ecclē baptisimali dāde decime sunt.
Tpa longa trahūt ius funeris et decimarū.
Ius est ne q̄s plus repetat q̄ debeat alter.
Non nisi ciuili re frater testis hētur.
Tale quid exerceas non dēt clericus eē.
Si tulerit plusq̄ dederit iam fenus hētur.
Est male q̄sitis elemosina non sit alienis.
Pimale q̄sita tenet digne nō pemitet vllus.
Infamia non pena datur cū pena notatur.
Nec retinere licet que sūt p̄missa patrono.
Solū voce nequit cōdenari mulieris.
Tali die deum placitū non debet haberi.
Atq; p̄batur in hac p̄batio dāda negāt
Nec cōfessio sit nec iuramēta coacta.
Tollere non poterit quē cōfert solus honōrē.
In ḡuib; si sit demictus eiātur.

Datur in hac monachi
pastores eccliarū.
Abbas eccliam p̄sul de
bet dare curam.
Hic legif q̄ ius et rem
p̄scriptio tollit
Quadragesimā omnib;
p̄scriptio religios.
Tales si teneat ius nō
tū ergo gubernēt
Vsurpans sine iudicio
rem decidet a re
Respuit a laicis ius ec
clesias retinere.
Queritur an liceat cor
dis dimittere votū.
Vt sua cōsaldus teneat
que deserat eger.
Omnem mōsteio romano
bit nec redit ille.
Dum redit illi cōte q̄ con
tulit illa manebūt.
Terminat hec ap̄d alū
num sinodale statutū.
Vt non abbates a p̄sū
le constituātur.
Vt p̄sul clerū non im
pediat mōchandū.
P̄po nolente tamē non
suscipiat alter.
Ded iaz canonicos ca
non p̄hibet mōchari
Quē pater offert si pla
cet exit cū sit adultus.
Visā mox vestez si non
pater abdicat h̄ stet.

Offert inuitum nec seruat religionem
 Et si forte placet monacho transire licebit
 Prima sit ex titulo sit comendata secunda
 Ecciam renui vetat hac aliaq; cupiri
 Tercia ne liceat tractare negocia secli
 In clara veste phibetur clercus ee
 Examē ppum fugiens sine spe g'duum sit
 Juramēta licet hō dare qn necē
 Si sic ee putat vt ait non piorat ipe
 Taliter exēplo qd obediāt iste pbatur
 Vota pmissa mutētur turpia si sint
 Dum pūrare cogis pūrus haberis
 Ex iusta cā multis licet arma mouere
 Fiet bellum iustū si pro rebus repetēdis
 Fas est quādoquidē scio succurrē armis
 Inferiq; docet vindictā questio quarta
 Cum sit ad hoc positus vt pūniat ille meretur
 Iura iubent hōies puerfos ad bona cogi
 Eccie rebus sint heretici spoliandi
 Tandē de clero nulli licet arma mouere
 Si q's es hereticus tua sit sentētia nulla
 Inter dū mali post mortē corripūtur
 Crimine p'donum non dānetur bonus eius
 Tuta sit eccia quā lex priuata tuetur
 Et si subsequitur lex altera derogat illi
 Mente dīnam rūnātes sortilegi sunt
 Vita non viuūt qui peccāt ista tenētes
 Noia materiā que per p'mordia supsit
 In quattuor discēs si forte requiris
 Tales incessent cōmunio tollitur ipis
 Vincitū pontificis non solues tu moriturū
 Morte facit penas noli pponere quātum
 Si sit solēne dirimit cōubia votū
 Spōsa ligat sponsū ppe non est tñ vxor
 Voluit disparitas cultus cōubia queq;
 Iungitur hec alij si respuit illa manere
 Testatur bigamū sacer augustinus eundē

Viros coniūgij p̄sone dissipat error
Tantū conditō poterit si vilior exit
Ius cōtracta prius non soluit federa sed post
Parui s̄bere nequnt sp̄salia iure
Spūalis naturali non sōdetur
Vxorisq; sue cognatus non sōdetur
Mādatur clādestina ne cōubia fiant
Pollutā vetat hec et mortē fraude parentē
Si datur in vita post quādo placet redit illā
Vt nulli nubat nisi patris sponsio fiat
Ducere lex p̄hibet in cōiugio meretrices
Obstat cōiugio sacro cōplenda libito
Cum sit liber anus non sp̄deat hac pater eius
Tangere ne liceat aliam quā stirps sibi fiat
Reuera sine mente caro nūq̄ violatur
In simili lapsu non hanc dimittet adulter
Nullā dum vivit hec hic pro cōiuge ducat
Alter non peccet quo dānetur minus alter
Frigidus est alij tūc non sōciabit vlli
Vir non abiciat sine iudicio mulierē
Tercia si credis purgat cōfessio crimē
Purgat secretū cordis cōtritio crimen
Et p̄fecto semel dilectio non cadit vñq̄
Nemo semel si penituit bene penitet vltra
Ista p̄bat dimissa semel p̄cā teneri
Magna cautela quātis pensare tenetur
Debat eē gemens et qualis vulnera purgans
Omnes baptisimi maculas quo tergere possit
Dum tamen in vita post mortē ducere vitam
Vt vir non oret vxor si debita querit
Mens vtriusq; nisi sit non bene cōtinet alter
Tuta manet vivente viro que nescia nup̄sit
Vult leo si venit hic redit hec retinensq; priorē
Cognatā p̄am nemo pro cōiuge ducat
Omnes vxoris cōsanguineos reprobabis
Nunc septēnoꝝ graduū distinguitur ordo
Vt que status bovis sic est generatō quarta

Truncis ponitur hic cum rānis vt docet
 In testes recipi monstrat tibi sexta parētes
 Tangitur hic qd non incestu gignitur heres
 Vtitur hec in quo dispēlandū licitū sit
 Aut si farus subeat cogetur illa reuerti
 Suscepta sobolem vetat affini sociandā
 Tunc raptus fiet cum vi deducitur illa
 Coniūgetur ei purgatio crimine raptis
 Cōsecrat ecclias dñi distinctio prima
 Panis sacra fērt sacramēta secūda
 Tercia dat fērtas nobis ieiūnia datq;
 Baptismaq; docet tēpus distinctio quarta
 Cōfirmat sacrat officijs ieiūnia laudat
 Pneumate donato cōcludit fine beato

Explicit decretū versificatū.

Iber decretorū distincti
 tus est in tres ptes
 Quarū prima vocat
 distinctōes. Et hmoi

sūt centū et vna.

In p̄mis duabz distinctōibz tra
 ctat magister Gratianus de iure
 ponēdo iuris diuisiōem. S̄ diuisiō
 nes et diuersarū speciez dīctas
 et diuētiās.

In tertia qd sit canon. qd priu
 legū. et qd officiū legū.

In q̄rta qre leges facte sunt et q
 les ee debeāt. et qn de eis vel scdm
 eas sit iudicandū. ac de qdragesi
 mali obseruatōe.

In q̄nta de muliere em̄xa vel men
 struosa.

In sexta de multiplici genere illu
 sionum.

In septia. de cōditoribz legū.

In octaua. qd veritati et rōni sit cō
 fuetudo postponēda.

In nona. qd tribunalia regum sa
 cerdotali sunt ptate subdita. et qd
 pōtēfex et reges sese indigēt.

In decia. qbo legibz impatorū sit
 obtempandū. et qd mēdacia scrip
 torū non sūt admissa canonibus.
 qd si qn inueniātur sūt corrigēda
 in opusculis tractatorū.

In xj. qd vsus et cōfuetudo legum
 et canonū non vincāt. et qd cō. ob.

In xij. et cōfuetudine et more qsq;
 modū psallēdi dēt tenere.

In xij. qd minus malū est eligē
 dum.

In xij. qd nō sūt aliq̄ cōmittēda
 delicta a nob ne aliq̄ ḡuiora cōmit
 tāt et cōscij valeāt tempari.

c. iij